

Retroaktiv heving ved mangler i NF 07.

Kandidatnummer: 574

Leveringsfrist: 25.04.15

Antall ord: 16 234

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Tema og problemstilling	1
1.2	YME-saken	3
1.3	Rettskilder	5
1.4	Den videre fremstilling	6
2	HEVINGSREGLENE I NF 07.....	7
2.1	NF 07 art. 26.1	7
2.2	NF 07 art. 26.2	8
3	BAKGRUNNSRETTE.....	10
3.1	Kjøpsloven	10
3.2	Håndverkertjenesteloven – vesentlig forfeilet	12
3.3	Entreprise	15
3.4	Oppsummering av bakgrunnsretten	20
4	AVSKJÆRER NF 07 RETROAKTIV HEVING?	22
4.1	Tolkning og utfylling av NF 07 art. 26.2 (3)	22
4.1.1	Juridisk teori	25
4.1.2	Skipsbyggingskontrakter	27
4.1.3	Selskapets andre beføyelser ved mangler	29
4.2	Bakgrunnsrettens innvirkning på NF 07 art. 26.2 (3)	32
5	BRISTENDE FORUTSETNINGER.....	34
5.1	Endrende forhold.....	34
5.2	Forutsetningslæren og avtaleloven § 36.....	35
5.3	Retroaktiv heving i NF 07 ved bristende forutsetninger.....	37
6	AVSLUTNING	42
7	LITTERATURLISTE	43

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er hvordan retroaktiv heving ved mangler håndteres i petroleumskontrakter. Norsk Fabrikasjonskontakt 2007¹ er et sett standardvilkår for fabrikasjon av større komponenter til petroleumsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel.² Disse standardvilkårene er fremforhandlet mellom Norsk Hydro ASA og Statoil ASA som representerer selskapets interesser, og Teknologibedriftenes Landsforening som ivaretar leverandørens interesser.³ Standardvilkårene i NF 07 er utgangspunktet for en fabrikasjonskontrakt som inngås mellom selskap og leverandør, der et nærmere spesifisert objekt til petroleumsvirksomhet skal leveres til avtalt tid og mot vederlag.⁴ NF 07 er siste blad på stammen av standardkontrakter i petroleumsvirksomhet.

Å bygge moduler og komponenter til petroleumsvirksomhet er en teknisk komplisert prosess. NF 07 er en detaljert og grundig utarbeidet standardkontrakt der selskapets viktigste interesse om å få rett ting til rett tid, og leverandørens viktigste interesse om å bli riktig kompensert for arbeidet, er ivare tatt. Dette er de grunnleggende og viktigste hensynene bak kontrakten. Selv om NF 07 er en utførlig og dyptgående kontrakt er den også fleksibel på flere punkter. Det er mulig å tilpasse eller utvide kontrakten etter partenes behov og interesser til det aktuelle formålet ved prosjektet, så lenge det ikke er «... grunnleggende forandringer av visse av kontraktens regler. Hovedregelen er således at en tilpasning godt kan forrykke balansen i kontraktsforholdet, bare den ikke fører til en slik grunnleggende forandring»⁵

Problemstillingen i denne oppgaven vil omhandle de situasjoner der mangler i leverandørens arbeid gjør at retroaktiv heving (heving ex tunc) for selskapet kan bli aktuelt. Selskapet vil heve kontrakten på grunn av et mangelfullt arbeid som er levert av leverandøren. Utgangspunktet etter NF 07 er at det kun kan heves med virkning for fremtiden (heving ex nunc), altså for det arbeidet som ennå ikke er levert. «Med heving menes det at en av partene i et gjensidig bebyrdende kontraktsforhold ved en ensidig erklæring bringer kontraktspartenes gjensidige rettigheter og forpliktelser til opphør».⁶ Heving innebærer også at det i utgangspunktet skal

---

¹ Heretter vil NF 07 eller kontrakten bli brukt som forkortelse

² Kaasen (2006) s. 19

³ Kaasen (2006) s. 19

⁴ Borchsenius (1989) s. 1

⁵ Kaasen (2006) s. 34

⁶ Hagstrøm (2011) s. 39

skje en tilbakelevering for allerede presterte ytelser mellom partene.⁷ Heving betegnes ofte som en gjensidighetsbeføyelse som skal ivareta hensynet til likevekt i kontraktsforholdet. "Det legislative grunnlaget for reglene om hevning er altså at når den berettigede ikke får det han skal ha etter avtalen, så skal han skulle kunne *komme seg ut* av avtaleforholdet, og eventuelt *inngå en ny* avtale med en som presumtivt kan oppfylle den.»⁸

Det er en høy terskel for heving i norsk kontraktsrett. Det generelle utgangspunktet er at avtaler skal holdes. For at heving skal kunne skje må det foreligge et vesentlig kontraktsbrudd.⁹ Et kontraktsbrudd foreligger der den ene parten ikke kan oppfylle kontraktsmessig og det er under dens egen risiko. I denne oppgaven forutsettes det at det foreligger et kontraktsbrudd av leverandøren.

Spørsmålet blir så om selskapet kan heve avtalen med leverandøren, returnere den leverte mangelfulle kontraktsgjenstanden og få kompensasjonen de betalte leverandøren tilbake. Dette vil være selskapets ønske ved retroaktiv heving.

Retroaktiv heving i petroleumskontrakter er ikke en utpreget praktisk situasjon som oppstår ofte. Men spørsmålet er av interesse der man tenker seg leverte kontraktsgjenstander med betydelige og alvorlige mangler. Ved mangler kan selskapet kreve utbedring, men det vil ikke nødvendigvis være et tilstrekkelig eller ønskelig virkemiddel. Det kan for eksempel bli for kostbart eller ta for lang tid. Det kan også tenkes at selskapet ikke har tro på at leverandøren klarer å oppfylle kontraktsmessig. Selskapet vil kanskje heller være interessert i å få igjen pengene sine når arbeidet leverandøren har gjort viser seg å være tilnærmet verdiløst for dem. Det vil heller ikke være ønskelig for selskapet å arbeide videre med en leverandør som de ikke har tillit til eller stoler på at vil gjøre et tilfredsstillende utbedringsarbeid.

I noen tilfeller kan man tenke seg kontraktsgjenstander som inneholder så mange og betydelige mangler at retroaktiv heving vil fremstå som det mest gunstige alternativet for selskapet. De får pengene tilbake og kan forkaste prosjektet, og heller investere i andre mer interessante prosjekter. Hvis selskapet fortsatt vil stå fast ved sitt opprinnelige prosjekt har de ved heving ex nunc muligheten til å benytte andre leverandører som klarer å levere det selskapet ønsker ved utbedring. Det vil kanskje ta tid å finne en ny leverandør, men tidstapet kan være mye mindre enn tapet som kan oppstå ved å fortsette med samme leverandør.

---

⁷ Hagstrøm (2011) s. 39

⁸ Hov (2002) s. 153

⁹ Hagstrøm (2011) s. 39

Retroaktiv heving vil være svært byrdefullt for leverandøren som fort kan risikere å sitte igjen med en ubrukelig gjenstand til millioner av kroner, samtidig som de må betale selskapet tilbake kompensasjonen for arbeidet. Samtidig vil selskapet i hovedsak heller ha en kontraktsgjenstand med mangler som andre leverandører kan utbedre, enn å måtte begynne helt forfra med å finne en ny leverandør og lage kontraktsgjenstanden på ny.

I petroleumskontrakter er det ofte snakk om store prosjekter av betydelige pengebeløp slik at plasseringen av risiko vil være av stor interesse. Hvilke forsikringer som gjelder og om det i det hele tatt er forsikret er et avgjørende spørsmål. Hvem som sitter igjen med regningen er både viktig og interessant, men disse spørsmålene vil jeg dog ikke gå inn på i denne oppgaven.

1.2 YME-saken

For å eksemplifisere en situasjon der retroaktiv heving kunne være aktuelt vil jeg kort redegjøre for YME-saken. Dette er en av de største og mest komplekse sakene i norsk oljeindustri. Oljeplattformen som ble oppført på YME-feltet i den sørøstre delen av Nordsjøen utenfor Egersund inneholdt svært mange alvorlige mangler. Single Buoy Moorings (SBM) var leverandør av oljeplattformen til operatørselskapet Talisman Energy Norge. Produksjonen på oljeplattformen skulle starte opp i 2009, men kom aldri i gang.

Under bygningsarbeidet av plattformen, men også etter at den var levert og sendt offshore, ble det avdekket mange og alvorlige feil. Blant annet hadde plattformen:

- sveisefeil
- sprekker i betongkonstruksjonen
- feil i det elektriske anlegget
- feildimensjonert ventilasjonsanlegg
- for mye totalvekt¹⁰

Under byggingen av plattformen i De forente arabiske emirater i 2010 hadde plattformen blitt innsisert at Petroleumstilsynet. De hadde refset leverandøren, og gitt dem pålegg om å utbedre det allerede da dårlig utførte arbeidet.¹¹ Reparasjonsarbeidet var så omfattende at SBM ikke kunne anslå hvor lang tid det ville ta å utbedre manglene, og det var kostbart å holde plattfor-

---

¹⁰ Teknisk Ukeblad (2012)

¹¹ Teknisk Ukeblad (2012)

men på sjøen.¹² Yme-plattformen ble evakuert av Talisman i 2012 etter at det ble oppdaget sprekkdannelse i fundamentene.¹³

SBM mente Talisman hadde forlangt endringer som har ført til store kostnadsendringer som de ikke hadde ansvaret for.¹⁴ I tillegg hadde ikke arbeidet SBM utført tilfredsstilt norsk regelverk, noe som har gjort at store forsinkelser og ytterligere kostnader hadde oppstått.¹⁵ Mange av installasjonene hadde manglet tilfredsstillende dokumentasjon, og det ble oppdaget så mange som 22 000 feil.¹⁶ Saken var oppe i voldgift, men i 2013 ble det inngått et forlik mellom partene. Talisman skal fjerne plattformen og SBM skrote den.¹⁷ Hele prosjektet ble skrinlagt. Det totale kostnadstapet kom på flere milliarder kroner og er blant de største i norgeshistorien.¹⁸

Det skal nevnes at noe av tilleggsarbeidet som ble gjort i forbindelse med YME-plattformen har gått til andre norske leverandører og oppdragstakere.¹⁹ Så alt arbeidet var ikke bortkastet. Talisman mente at mye av grunnen til at YME-prosjektet ble en skandale var for dårlig kommunikasjon og en feil kontraktsmodell mellom partene. For mye ansvar ble lagt på leverandøren SBM, mens det i realiteten var Talisman som satt med kompetansen om hvordan plattformen burde bygges og hva slags krav Petroleumstilsynet ville stille til den.²⁰

YME-saken er et eksempel på hvor kostbare og omfattende prosjekter i petroleumsindustrien kan bli. De lange forsinkelsene på flere år gjorde at organisasjonskostnadene økte i været. Å utbedre manglene i seg selv ble også svært kostbart og vanskelig. Bare å holde plattformen på sjøen kostet store summer, selv om den aldri begynte å produsere olje. I en slik situasjon som selskapet her havnet i, ville heving av hele kontrakten vært svært aktuelt. Da hadde selskapet fått tilbake pengene som de hadde investert i prosjektet, og leverandøren hadde sittet igjen med et enormt tap.

---

¹² Teknisk Ukeblad (2012)

¹³ Aftenbladet (2012)

¹⁴ Offshore.no (2012)

¹⁵ Teknisk Ukeblad (2012)

¹⁶ Teknisk Ukeblad (2014)

¹⁷ Teknisk Ukeblad (2014)

¹⁸ Teknisk Ukeblad (2014)

¹⁹ Teknisk Ukeblad (2014)

²⁰ Teknisk Ukeblad (2014)

1.3 Rettskilder

NF 07 er den sentrale rettskilden for å løse spørsmål når det kommer til petroleumskontrakter. En tolkning av ordlyden i NF 07 etter alminnelige avtaletolkningsprinsipper blir det åpenbare utgangspunktet ettersom NF 07 er en svært utførlig standardkontrakt. Ordlyden veier tungt og gir som regel mye hjelp ved tolkningen. Bestemmelsene i NF 07 er stort sett detaljerte og gjennomgripende. NF 07 er en standardkontrakt fremforhandlet av profesjonelle parter og benyttes av flere enn de som var med på å lage den. En må da legge en objektiv fortolkning av kontraktens ordlyd til grunn. Samtidig må de grunnleggende hensyn bak utformingen av NF 07 legges til grunn som tolkningsfaktor. De viktigste hensynene i NF 07 er som tidligere nevnt selskapets ønske om rett ting til rett tid, og leverandørens ønske om kompensasjon for arbeidet. Disse hensynene er helt grunnleggende i NF 07, og kontraktens bestemmelser springer ut av dem.

Det finnes ingen forarbeider til NF 07. Referater fra forhandlingsmøtene finnes, men er ikke publisert eller alminnelig tilgjengelige.²¹ Dog kan disse være relevante for tolkningen av bestemmelsene. For å løse tvister i petroleumskontrakter blir det stort sett benyttet voldgiftsdomstoler. Voldgift gir partene frihet til selv å velge dommere slik at de kan få tvisten løst av eksperter på det aktuelle juridiske området. Voldgiftsdommene blir ikke alltid publisert ettersom partene selv kan bestemme hva som skal offentliggjøres. Dette gjør det vanskelig å oppnå en klar og tydelig rettspraksis for lignende saker, og det er vanskelig å få fatt i rettsavgjørelser med sammenheng til NF 07.

Det finnes en del ekspertavgjørelsene som har blitt foretatt etter endringsreglene i art. 12-16 i NF 07. Ekspertene blir partene enige om i felleskap, og ekspertens avgjørelse blir stående hvis ingen reiser søksmål eller det er blitt avtalt voldgift innen seks måneder.²² Både rettsavgjørelsene og ekspertavgjørelsene kan fungere som relevante momenter ved tolkning og utfylling av NF 07, men har normalt liten vekt.²³

Ettersom det er tynt med rettskilder foruten kontrakten vil bakgrunnsretten kunne spille en rolle ved utfylling og tolkning av den. Hovedregelen er dog at partene har herredømme over sitt kontraktsforhold.²⁴ Bakgrunnsretten kan bli spesielt viktig der kontrakten er taus, eller hvis det oppstår en situasjon kontrakten ikke har tatt høyde for. Da kan retroaktiv heving følge direkte av bakgrunnsretten. Riktignok er NF 07 en utførlig laget standardkontrakt, men det vil fortsatt oppstå situasjoner hvor vilkårene i kontrakten ikke løser et aktuelt problem. For å ut-

---

²¹ Kaasen (2006) s. 56

²² NF 07 art. 16.4 (3)

²³ Kaasen (2006) s. 58

²⁴ Kaasen (2006) s. 50

fylle kontrakten kan bestemmelser på lignende rettsområder spille en rolle ved tolkningen. Det vil for eksempel være snakk om rettsområder som omhandler kjøp eller utførelse av tjenester. Bakgrunnsrett vil da kunne være kjøpsloven, håndverkertjenesteloven og entrepriserett. I bakgrunnsretten er det mulig å trekke mange paralleller mellom tilvirkningskontrakter, tjenestekontrakter eller kjøpskontrakter, og petroleumskontrakter. Likhetene her er mange. Selv om disse lovene skiller seg fra NF 07 er det mange av de samme hensynene som ligger bak. I alle fall vil alminnelige kontraktsrettslige prinsipper være nærliggende å trekke analogier til. De gjelder i alle kontraktsforhold. En grundigere redegjørelse for bakgrunnsretten vil komme i kapittel 3 i denne oppgaven.

En annen rettskilde som kan brukes som tolkningsfaktor ved vurderingen av NF 07 vil være lignende standardkontrakter som NF 07. For eksempel standardkontrakter innenfor skipsbygging eller entrepriserett. Her ligger mange av de samme problemstillingene som man finner i petroleumskontrakter.

Det har blitt skrevet flere bøker og artikler om fabrikkasjonskontrakter i petroleumsvirksomhet. Av disse er Knut Kaasens «Petroleumskontrakter»²⁵ den mest fremtredende. Både Kaasens bok og annen juridisk teori innenfor petroleumsvirksomhet kan gi god veiledning for hvordan NF 07 bør tolkes og vurderes.

1.4 Den videre fremstilling

Oppgaven består av seks kapitler. Jeg vil fremstille hevingsreglene i NF 07 i neste kapittel. I kapittel 3 vil jeg se på bakgrunnsretten som en mulig rettskilde for å løse oppgavens problemstilling. Jeg vil også foreta en grundig sammenligning med andre rettsområder der det kan trekkes paralleller til petroleumskontrakter for å se hvordan spørsmålet om heving har blitt løst. Det vil bli gjort en nøyaktig vurdering av hevingsreglen i NF art. 26.2 (3) i kapittel 4. I kapittel 5 vil jeg se på hvordan forutsetningslæren og avtaleloven 36 eventuelt kan komme inn og revidere kontrakter for å muliggjøre en løsning på oppgavens problemstilling. I det siste kapittelet vil jeg foreta en oppsummering og konkludere på oppgavens problemstilling.

Jeg vil ikke se på de situasjoner der leverandøren ønsker å heve kontrakten på grunn av selskapets mislighold. Oppgaven vil heller ikke gå inn på erstatningsutmåling og forsikringer, muligheten til avbestilling eller partiell heving.

---

²⁵ Petroleumskontrakter med kommentarer til NF 05 og NTK 05

2 Hevingsreglene i NF 07

2.1 NF 07 art. 26.1

Hevingsreglene på grunn av leverandørens kontraktsbrudd finnes i NF 07 art. 26 under del IV om kontraktsbrudd. De mest praktiske og viktigste situasjonene der det er mulig å heve er presisert i art. 26.1 a, b og d. Det kan heves hvis «Selskapet har rett til maksimal dagmulkt i henhold til art. 24.2...»²⁶ Det kan også heves hvis «det er klart at levering av Kontrakts-gjenstanden vil bli forsinket med mer enn 15 % av tidsperioden fra Arbeidets start til Leveringsdato eller 120 Dager – avhengig av hva som er den korteste tidsperiode ...»²⁷ Hevingsrett har også selskapet hvis «Leverandøren blir insolvent eller innstiller sine betalinger.»²⁸ Det følger av art. 26.1 første ledd første punktum at heving for alle de nevnte situasjonene gjelder med øyeblikkelig virkning.

I tillegg til de nevnte hevingssituasjonene listet opp i art. 26 a, b og d, er det et generelt alternativ for heving i art. 26.1 c hvis det foreligger et vesentlig kontraktsbrudd. Et slikt mislighold kan i prinsippet gjelde hvilken som helst av leverandørens plikter etter kontrakten.²⁹ Alminnelige kontraktsrettslige prinsipper legges til grunn når vesentlighetskravet fastlegges. Misligholdet må være av en slik art eller omfang at det gir selskapet rimelig grunn til å løsrive seg fra kontrakten. Både mangelens karakter og omfang må tillegges vekt, og avviket fra riktig oppfyllelse kan ikke være ubetydelig. Er avviket i kontrakten en viktig del av avtalen? Hva som ligger i vesentlighetsvurderingen har Høyesterett tatt stilling til i Rt. 1998 s. 1510. «Utgangspunktet og det sentrale moment i vurderingen er det objektive avviket fra kontraktsmessig oppfyllelse - dvs den objektive mangelen ved eiendommen, og da både mangelens karakter og mangelens omfang.»³⁰

Selv om det skal foretas en vurdering av det objektive avviket fra kontraktsmessig oppfyllelse, så slo Høyesterett fast i Rt. 2010 s.710 at det ikke automatisk gir grunnlag for heving dersom utbedringskostnadene overstiger en viss grense: «Det er ikke grunnlag for å oppstille noen form for prosentlære hvor størrelsen på utbedringsomkostningene sammenholdt med kjøpesummen skal tillegges avgjørende betydning for hevingsspørsmålet når prosentsatsen

---

²⁶ NF 07 art. 26.1 a

²⁷ NF 07 art. 26.1 b

²⁸ NF 07 art. 26.1 d

²⁹ Kaasen (2006) s. 673

³⁰ Rt. 1998 s. 1510 side 1518

overstiger et bestemt nivå. Slike prosentberegninger vil bare kunne tjene som hjelpemiddel ved vurderingen av mangelens betydning.

I tillegg må omfanget av utbedringsarbeidene og de ulemper disse medfører tas i betraktning. Kan en mangel utbedres ved lite heft, vil misligholdet kunne bli ansett som uvesentlig selv om utbedringskostnadene er store. Og i motsatt fall kan en mangel som medfører mye heft bli ansett som vesentlig selv om utbedringskostnadene ikke er store. Kjøperens berettigede forventninger til eiendommen vil også ha betydning. Disse forventningene vil kunne variere blant annet ettersom eiendommen er ny eller gammel, er markedsført med høy eller lav standard, eller har kostet mye eller lite relativt sett.»³¹ Det grunnleggende spørsmålet er hvilke ulemper manglene påfører forbrukeren. Spørsmålet i saken gjaldt valg mellom prisavslag og heving ved mangler på en fast eiendom.

Det er alltid kontrakten som gir føringer for hvorvidt det foreligger vesentlig kontraktsbrudd. I enkelte kontraktsforhold kan forholdene tilsi nøyaktig overholdelse av kontrakten er av særlig viktighet, og at mislighold lett blir vesentlig.³² Dette kan ofte være tilfelle i petroleumskontrakter. I petroleumskontrakter kan små feil i arbeidet til leverandøren få enorme konsekvenser for selskapet, noe som tilsier en lavere terskel for at misligholdet blir vesentlig. Flere kontraktsbrudd som inntreffer i sammenheng kan kumuleres, slik at det avgjørende blir om det samlet sett utgjør et vesentlig avvik.³³

Ettersom vesentlighetsbedømmelsen beror på et individuelt skjønn lar det seg ikke gjøre å angi uttømmende hvilke momenter som kan være relevante i det enkelte tilfelle. Det vil variere med kontraktstypen og karakteren av kontraktsbruddet.³⁴ For å avgjøre om et kontraktsbrudd er vesentlig må det gjøres en sammensatt helhetsvurdering, der man tar utgangspunkt i avviket fra kontraktsmessig oppfyllelse.³⁵

2.2 NF 07 art. 26.2

I NF 07 art. 26.2 (1) finnes det regler om selskapets rett til overtagelse av kontraktsgjenstanden, materialer «... og andre rettigheter som er nødvendige for å sette Selskapet i stand til å fullføre Kontraktsgjenstanden selv eller ved hjelp av andre.»³⁶

---

³¹ Rt. 2010 s.710 avsnitt 45

³² Hagstrøm (2011) s. 428

³³ Hagstrøm (2011) s. 430

³⁴ Hagstrøm (2011) s. 437

³⁵ Hagstrøm (2011) s. 428

³⁶ NF 07 art. 26.2 (1)

Videre i art. 26.2 (2) er det nedfelt at selskapet eller tredjemann har rett til å benytte seg av leverandørens byggeplass og utstyr og så videre, «som er nødvendig for å fullføre Kontrakts-gjenstanden.»³⁷ Dette gjelder likevel kun når slik bruk blir av begrenset varighet og at forretningshemmeligheter og andre opplysninger som selskapet eller tredjemann får kjennskap til, bare skal benyttes til å fullføre kontraktsgjenstanden.³⁸

I artikkel 26.2 (3) står det: «Leverandøren har rett til betaling for det Arbeid som faktisk er utført og for det materiell og utstyr som overtas etter art. 26.2 første avsnitt, med fradrag av de beløp Selskapet måtte ha til gode hos Leverandøren.»³⁹ Det sies uttrykkelig at leverandøren skal kompenseres for arbeidet. Vilåårene for kompensasjonen er at arbeidet er utført, og at materiell og utstyr er overtatt av selskapet. Er vilåårene oppfylt vil det være snakk om heving ex nunc. Bestemmelsen er taus når det kommer til om heving ex tunc vil være aktuelt. Utgangspunktet må da være at heving etter NF 07 foregår ex nunc. Det toneangivende spørsmålet videre i oppgaven vil være om det finnes muligheter til å fravike dette utgangspunktet.

Jeg vil gjøre en dypgående tolkning av NF 07 art. 26.2 (3) i kapittel 4. I det neste kapittelet vil jeg gjøre rede for bakgrunnsretten til NF 07. Som nevnt tidligere vil bakgrunnsretten kunne spille en rolle for hvordan kontrakten skal tolkes og utfylles der den er uklar eller taus. Dette kan være tilfelle for art. 26.2 (3).

---

³⁷ NF 07 art. 26.2 (2)

³⁸ NF 07 art. 26.2 (2)

³⁹ NF 07 art. 26.2 (3)

3 Bakgrunnsretten

3.1 Kjøpsloven

I dette kapittelet blir spørsmålet hva som er bakgrunnsrett for NF 07, og på hvilken måte den innvirker på kontrakten. Bakgrunnsretten vil kunne legge føringer for hvordan hevingsreglene i NF 07 skal forstås der kontrakten er uklar eller taus. Hvordan spørsmålet om retroaktiv heving er løst i komplekse tilvirkningskontrakter på andre rettsområder enn petroleumskontrakter, vil være av stor interesse ved tolkningen og utfyllingen av art. 26.2 (3) i NF 07.

Kjøpsloven av 1988 vil være relevant hvis avtalen mellom leverandøren og selskapet er et tilvirkningskjøp der selskapet ikke skaffer en vesentlig del av materialene selv, jf. kjl. § 2. Dette vilkåret vil stort sett være oppfylt i petroleumskontrakter, der selskapet sjelden skaffer en vesentlig del av materialene selv. «Med tilvirkningskontrakter menes i alminnelighet avtaler hvor realdebitor påtar seg å framstille et nærmere bestemt produkt for realkreditor, det være seg en løsøregegenstand, et bygg eller anlegg, eller et rent åndsprodukt.»⁴⁰

Det som kjennetegner tilvirkningskontrakter, er at kontraktsgjenstanden blir til gjennom en framtidig tilvirkningsprosess. Kontraktsgjenstanden eksisterer med andre ord ikke på avtale-tidspunktet, slik tilfellet eksempelvis er ved tingsleie eller ved salg av løsøre og fast eiendom. Selve tilvirkningsprosessen kan bestå av en rekke ulike ytelseskomponenter, som kjøp, transport, prosjektering og utførelse. Det sentrale for prosessen er imidlertid at det gjennom arbeid over en viss tidsperiode frambringes et produkt.⁴¹ Her ser man mange av de samme trekkene som i petroleumskontrakter. Et selskap vil bestille et spesifikt arbeid fra leverandøren som det skal arbeides på i fremtiden under selskapets oppsyn.

For å heve et tilvirkningskjøp er det etter kjl. § 26 et vilkår at formålet med kjøpet blir «vesentlig forfeilet». Her er det dog snakk om heving på grunn av forsinkelse, men mange av de samme hensynene som ved mangler vil på samme måte foreligge her, slik at bestemmelsen kan være relevant som tolkningsfaktor. Hva slags innvirkning misligholdet har på kontraktsformålet vil være et spørsmål som må stilles her. En grundigere analyse av hva som ligger i vilkåret «vesentlig forfeilet» kommer i kapittel 3.2.

---

⁴⁰ Simonsen (1999) s. 308

⁴¹ Simonsen (1999) s. 310

I kjl. § 39 om heving ved mangler er det derimot ikke innført noe kvalifisert hevingskrav slik som ved forsinkelse i tilvirkningskjøp. Altså et kvalifisert krav som sier: «... kan selgeren derfor ikke uten vesentlig tap disponere tingen på annen måte, kan kjøperen bare heve dersom forsinkelsen medfører at hans formål med kjøpet blir vesentlig forfeilet.»⁴²

Grunnen til at det ikke er et kvalifisert hevingskrav er nok i hovedsak forskjellen på hvilke innvirkninger mangler og forsinkelse har for kjøper. Ved mangler er det snakk om en varig svakhet ved gjenstanden som trenger reparasjon, mens ved forsinkelse er det bare et spørsmål om når kjøper får overta gjenstanden. Mange av de samme momentene som ved forsinkelse vil også spille inn ved tolkningen av kjl. § 39 om mangler, og det bør «... generelt stilles noe strengere krav for at mangelen skal anses som vesentlig.»⁴³ Det vil altså være en høyere terskel enn ved andre lignende bestemmelser i andre lover der det også er snakk om et vesentlig kontraktsbrudd. Dette fremkommer også av forarbeidene til kjl. § 39. «Fordi selgeren i slike kjøp oftest har en særlig interesse i at kjøperen overtar tingen, bør det generelt stilles noe strengere krav enn ellers for at mangelen skal anses som vesentlig».⁴⁴ Her ser man tydelig at hensynet til selger i tilvirkningskjøp fortsatt er ivaretatt. Vesentlighetsvurderingen favner bredt og at kjøpet er et tilvirkningskjøp skal tas med i vurderingen.

Kjøperens andre mulige beføyelser skal også tas med i vurderingen. I «... vesentlighetsvurderingen vil det for ting som er særskilt tilvirket eller skaffet for kjøperen, være naturlig å legge særlig vekt på mulighetene for avhjelp.»⁴⁵ Her blir det da snakk om muligheten for avhjelp hos for eksempel tredjemann, ettersom vesentlighetsvurderingen for om det kan heves stort sett vil komme etter at avhjelp fra selger ikke kan skje eller har blitt foretatt. Avhjelp hos selger vil være den primære beføyelse for kjøper ved mangler i tilvirkningskjøp.

Forarbeidene vitner her om en høyere terskel for å heve i et tilvirkningskjøp enn ved andre typer kjøp, men muligheten for heving er absolutt til stede. Hvis formålet ved kjøpet er borte kan det bli avgjørende for hevingsmuligheten. «I utgangspunktet blir vurderingen av om mangelen har slik betydning og virkning for kjøperen at han har rimelig grunn til å si seg løs fra kjøpet ...»⁴⁶

Et problem som kan dukke opp ved heving i tilvirkningskontrakter er i de tilfellene der kjøper har bidratt med materialer, komponenter og lignende under produksjonen. Det kan tenkes at

---

⁴² Kjl. § 26

⁴³ Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) s. 91

⁴⁴ Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) s. 92

⁴⁵ Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) s. 92

⁴⁶ Selvig (2010) s. 145

det er umulig å skille ytelsene til henholdsvis selger og kjøper. «Så fremt kjøpers og selgers ytelser lar seg fraskille uten urimelig spill av ressurser, må hovedregelen om restitusjon følges.» Der adskillelse av ytelser ikke kan gjennomføres må regelen være at «... selgeren får tilbakelevert hele produktet, men tilpliktes å erstatte kjøperen utgiftene til hans bidrag.»⁴⁷ På bakgrunn av det tette samarbeidet mellom selskap og leverandør under arbeidet i petroleumskontrakter, vil man kunne tenke seg at akkurat dette problemet oppstår. Hvis selskapet hever retroaktivt på grunn av en mangelfull kontraktsgjenstand kan man se for seg en situasjon der leverandøren ikke bare må motta en verdiløs kontraktsgjenstand, leverandøren må i tillegg betale selskapet kompensasjon for ytelsene de tilførte kontraktsgjenstanden under produksjonen.

Selv om kjøpsloven kan anvendes som bakgrunnsrett for NF 07 bør det vises varsomhet med å anvende den ukritisk.⁴⁸ Loven viker blant annet for «... etablert praksis mellom partene, eller handelsbruk, eller annen sedvane som må anses bindene for partene.»⁴⁹

Entreprisekontrakter, som praktisk sett er nærmere leverandørens plikter er uttrykkelig unntatt fra kjøpsloven.⁵⁰ Dessuten er kjøpsloven deklarasjonskontrakt og NF 07 en omfattende og grundig utarbeidet standardkontrakt. Fabrikasjonskontrakter skiller seg mye fra vanlige kjøpskontrakter som tar mer sikte på kjøp og salg av enkle gjenstander, men mange av de alminnelige kontraktsrettslige prinsippene som er kodifisert i kjøpsloven vil være av interesse ved tolkning og utfylling.⁵¹ Det er viktig å ha disse forutsetningene klart for seg når NF 07 tolkes.

3.2 Håndverkertjenesteloven – vesentlig forfeilet

Det er også nærliggende å trekke analogier til håndverkertjenesteloven av 1989. Denne loven regulerer forholdet mellom næringsvirksomhet og forbrukere om «bestemte tjenester»⁵². Selskapet er ingen forbruker, jf. forbrukerkjøpsloven § 1, men mange av de samme hensynene vil gjøre seg relevante i forholdet mellom leverandør og selskap. Det er en bestemt tjeneste leverandøren skal gjøre for selskapet. Leverandøren får et oppdrag om et arbeid som skal utføres etter selskapets ønske, og selskapet kontrollerer og instruerer leverandøren under arbeidet. Når det gjelder heving ex tunc i håndverkertjenesteloven, så sier hvtjl. § 26 at en forbruker

---

⁴⁷ Simonsen (1999) s. 395

⁴⁸ Kaasen (2006) s. 52

⁴⁹ Kjl. § 3

⁵⁰ Kjl. § 2 (1)

⁵¹ Kaasen (2006) s. 53

⁵² Hvtjl. §1(1)

kan heve avtalen «... dersom formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet som følge av mangelen».

I forarbeidene til håndverkertjenesteloven er det presisert hva som ligger i begrepet *vesentlig forfeilet*. Med vesentlig forfeilet menes det at «mangelen må være så kvalifisert at formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet.»⁵³ Formålet med tjenesten må være mislykket for bestilleren, han «... vil ikke ha noe nytte av det som er utført.»⁵⁴ Dette er et nokså strengt vilkår, og forarbeidene legger her en høy terskel for å heve på grunn av en mangel ved kjøp av en tjeneste. Dette innebærer at det i første rekke er ved grovere mislighold at avtalen kan heves med retroaktiv virkning.⁵⁵

Håndverkertjenester gjelder normalt arbeid som utføres på forbrukeres eiendom eller forbrukers ting. Det er noe som tilhører kjøperen. Loven avgrenses mot kjøp og tilvirkningskjøp.⁵⁶ Men mange av de samme hensynene gjør seg gjeldene i tilvirkningskjøp og håndverkertjenester. Denne høye hevingsterskelen som kommer til uttrykk gjennom vilkåret om vesentlig forfeilet har sammenheng med at håndverkertjenester innebærer spesialtilpasninger og integrering av materialer som gjør at tilbakeføring av ytelser kan bli meget vanskelig og ubeleilig for selger. «Der det er hevet med tilbakevirkning, er *utgangspunktet* at hver part leverer fra seg det han har fått.»⁵⁷ Dette forutsetter at tilbakeføring er mulig.⁵⁸ Det finnes likevel unntak fra utgangspunktet, nettopp der vilkåret om vesentlig forfeilet er oppfylt.

Tilbakeføringsproblemet kan også gjøre seg gjeldene i tilvirkningskontrakter og petroleumskontrakter. I petroleumskontrakter er det også snakk om spesialtilpasninger og integrering av materialer etter selskapets ønske. Selskapet har en klar idé og formening om hvordan kontraktsgjenstanden skal være og hvordan den skal passe inn i selskapets planer. Leverandøren leverer så etter selskapets ønske. Arbeidet er alltid spesifisert til selskapets prosjekt alene. Sannsynligvis er kontraktsgjenstanden verdiløs og ubrukelig for leverandøren hvis den returneres fra selskapet. Ofte vil det være umulig i det hele tatt å tilbakelevere kontraktsgjenstanden uten å ødelegge den.

I forarbeidene til hvtjl. § 26 heter det: «I kriteriet ligger at ikke ethvert avvik fra forbrukerens formål med tjenesten berettiger til hevning, bare et kvalifisert avvik er hevingsgrunn. Hvor-

---

⁵³ Ot.prp. nr. 29 (1988-1989) side 90

⁵⁴ Hov (2002) s. 152

⁵⁵ Hagstrøm (2011) s. 455

⁵⁶ Hvtjl. § 2

⁵⁷ Hov (2002) s. 172

⁵⁸ Hov (2002) s. 172

vidt formålet med et bestemt oppdrag er vesentlig forfeilet, må avgjøres ut fra vanlige avtalerettslige prinsipper, der man ut fra adekvansbetraktninger må se bort fra helt spesielle og for oppdragstakeren upåregnelige forhold på forbrukerens side som medfører at oppdraget blir forfeilet for ham.»⁵⁹

Hvis arbeidet håndverkeren har gjort er fullstendig ubrukelig, vil det være mulig for forbrukeren å heve ex tunc. «Men hvis en ikke uvesentlig del av tjenesten er utført, skjerpes altså hevingsterskelen – i tillegg til vesentlig mislighold kreves det nemlig at formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet.»⁶⁰ Det kreves både et vesentlig mislighold fra håndverkeren og formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet.

I forarbeidene til kjl. § 26 er det lagt vekt på at gjenstanden sannsynligvis ikke kan være til nytte eller bruk for andre enn bestilleren. «Det er behov for en snevrere hevingsadgang i tilvirkingskjøp enn ellers. Heving vil i disse tilfelle kunne ramme selgeren ekstra hardt fordi han blir sittende med en ting som ingen andre kan utnytte.»⁶¹ Den er tilvirket etter bestillerens spesielle behov. Fra kjøperens syn bør det også være et kvalifisert hevingskrav fordi han ikke like lett kan få tak i den samme gjenstanden hos en annen selger.

Vesentlighetskravet gjelder ikke hvis leverandøren ikke har lagt ned arbeid eller kostander av betydning som blir unyttige ved heving⁶², men dette vil sjelden være tilfelle i petroleumskontrakter. Det vil i de aller fleste tilfeller være gjort spesialarbeid på gjenstanden som gjør den unik og kun nyttig til det bestemte formålet. Som vi kan se i forarbeidene er det tydelig at det må være en stor ulempe for kjøper å opprettholde avtalen hvis heving ex tunc skal komme på tale.

Høyesterett har tidligere lagt vekt på at misligholder i tilvirkningskjøp kan bli for hardt rammet ved heving. Den høye terskelen for heving i norsk kontraktsrett er støttet av Høyesterett. I Kure-dommen fra 1922 skulle selger tilvirke en transformator, men hadde oversittet leveringsdato, noe som tilsa heving etter kjøpsloven av 1907. Høyesterett mente imidlertid at heving «vilde være lidet skikkede for anvendelse paa langsigtige bestillingskontrakter som den her omhandlede».⁶³ Det ble også lagt vekt på at kontrakten var på omlag ett år og at det ble brukt spesialmaskiner av meget betydelig verdi. Partene hadde også bestemt konvensjo-

---

⁵⁹ NOU 1979: 42 s. 112

⁶⁰ Hov (2002) s. 168 og 169

⁶¹ Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) side 72

⁶² Ot.prp. nr. 80 (1986-1987) side 72

⁶³ Rt. 1922 s.308

nalbot ved forsinkelse, noe Høyesterett mente ville føre heving utenfor partenes mening i kontraktsforholdet.

Høyesteretts rettsskapende virksomhet fra denne dommen ble senere kodifisert i kjl. § 26. Ut av dommen kan man også trekke at forsinket levering av spesialtilvirket utstyr ikke vil gi hevingsrett dersom det fortsatt er bruk for utstyret, selv om nytten er en del redusert.⁶⁴ Dommen sier også at avveiningen mellom kreditors og misligholders interesser er av betydning når spørsmålet om heving dukker opp. Og det taler til misligholders fordel hvis han ikke kan bebreides for misligholdet.⁶⁵ Er det derimot snakk om grov skyld, svik eller bevisst uredelighet vil det som regel være en mer enn god nok grunn til å kunne heve avtalen.⁶⁶

Hvis arbeidet ikke kan returneres fra forbrukeren til tjenesteyteren, sier hvtjl. § 16 (1) siste punktum: «For det som ikke kan leveres tilbake, kan tjenesteyteren kreve rimelig vederlag inntil den verdi dette har for forbrukeren.» Dette kan være tilfelle for arbeid som er levert, men vil bli ødelagt hvis det skal leveres tilbake. Det må sies å være rett og rimelig at tjenesteyteren blir kompensert for det forbrukeren tjener på å beholde det ureturnerbare arbeidet. Et klassisk eksempel er et hus malt i feil farge. Det kan være snakk om å heve ex tunc, men med fradrag for den fordelen det kan ha vært at en kanskje har spart ett strøk.⁶⁷ Den som hever skal ikke tjene på hevingen.

3.3 Entreprise

Petroleumskontrakter har mange fellestrekk med entreprise. En selger lager noe på bestilling fra en kjøper, og mange av de samme spørsmålene og problemene som finnes i petroleumskontrakter dukker opp i entreprisekontrakter. Det er snakk om langsiktige kontrakter der kjøper har en sterk innflytelse på hvordan kontraktsgjenstanden utvikles under arbeidet. I entrepriseretten er det dog snakk om bygg- og anleggsarbeider som skal utføres på landjorden. Det er én eller flere entreprenører som arbeider for én byggherre. Byggherren planlegger og prosjekterer oppføringen av arbeidet på en fast eiendom. Entrepriseretten er i hovedsak ikke lovfestet med mindre det dreier seg om oppføring av bolig eller fritidshus for forbrukere, noe som er regulert i bustadoppføringslova av 1997.⁶⁸ Denne loven er preseptorisk.⁶⁹

---

⁶⁴ Hagstrøm (2011) s. 440

⁶⁵ Hagstrøm (2011) s. 435

⁶⁶ Hagstrøm (2011) s. 435

⁶⁷ Hov (2002) s. 153

⁶⁸ Buofl. § 1

⁶⁹ Buofl. § 3

For å heve på grunn av entreprenørens mangler kreves det etter buofl. § 34 et vesentlig avtalebrudd. Hva som ligger i dette vilkåret er drøftet i kapittel 2.1. Det kan legges til at Høyesterett drøftet hva som ligger i vesentlig avtalebrudd i Rt. 1998 s.1510. I saken var det hussopp som ble oppdaget seks år etter kjøpet. Hussopp ble betegnet som en alvorlig mangel, men «... mangelens karakter er ikke alene avgjørende for hevingsspørsmålet.»⁷⁰ Høyesterett kom til at det lange tidsforløpet som var gått, i tillegg til muligheten for prisavslag, ikke tilsa hevingsrett for kjøper. Høyesterett uttalte om vesentlig kontraktsbrudd: «Svaret beror etter alminnelige kontraktsrettslige regler på om kontraktsbruddet etter en helhetsvurdering må betegnes som vesentlig. Vesentlig er kontraktsbruddet hvis det har gitt kjøperne en rimelig grunn for - etter at kjøpekontrakten er gjennomført fra begge sider - å si seg løst fra kontrakten, slik at de gjensidige ytelser skal tilbakeføres. Ved helhetsvurderingen må det etter min mening legges vekt på om et prisavslag, som alternativ til heving, vil kunne gjenopprette de økonomiske konsekvensene av kontraktsbruddet og også gi en adekvat reaksjon mot det kontraktsbruddet som foreligger.»⁷¹

Gitt at det foreligger et vesentlig avtalebrudd, har forbrukeren rett til å heve. I buofl. § 21 (1) står reglene om virkning av heving. Det fremkommer av buofl. § 21 (1) første punktum at utgangspunktet er at ved heving «... har entreprenøren krav på vederlag for det som er utført i samsvar med avtalen.»

Det finnes en mulighet der forbruker kan velge retroaktiv heving etter buofl. § 21 (3) jf. § 1 b. Vilkalet er at det er en «avtale om rett til fast eiendom med ny eigarbustad når arbeid som entreprenøren står for, enno ikkje er fullført på avtaletida. Likt med dette skal reknast avtale om vidaresal av slik rett ved helt eller delvis oppføring av ny bustad i tillegg til kjøp av eiendom.»⁷² Det må være et forbrukerkjøp av tomt der ny bolig følger med. Hvis det er så betydelige mangler ved arbeidet entreprenøren har gjort at det tilsier et vesentlig avtalebrudd etter en konkret helhetsvurdering, kan forbrukeren heve retroaktiv hvis ønskelig. Bakgrunnen for denne regelen er at denne type avtale har flere likhetstrekk med et vanlig kjøp enn en tjeneste. Forbrukeren kjøper tomt og hus i en pakkeavtale. Det er ikke forbrukerens egen tomt som det bygges på. Han har ikke den samme tilknytningen og får både tomt og bolig i avtalen. Dermed gjør ikke hensynet til selger seg like sterkt gjeldene som det ville gjort hvis han utførte arbeidet på kjøpers eiendom.

Forarbeidene til bustadoppføringslova presiserer poenget med bestemmelsen «Det bør likevel også vere mogeleg med slik heving som er vanleg i kjøpstilhøve, tilbakeføring av det som er

---

⁷⁰ Rt. 1998 s. 1519

⁷¹ Rt. 1998 s. 1519

⁷² Buofl. § 1 b

ytt.»⁷³ Et viktig hensyn er at forbrukeren bør ha muligheten til å få igjen pengene hvis kontraktsbruddet er svært alvorlig. Et annet hensyn er også nevnt i forarbeidene: «I kjøpstilfella har ikkje forbrukaren den same tilknytning til tomte som i entreprisetilfella og kan vera interessert i å koma bort frå heile prosjektet.»⁷⁴

Det blir i så fall en returnering av ytelser. «... Er avtalen heilt eller delvis oppfylt, har kvar part krav på å få att det som er ytt.»⁷⁵ Forbrukeren får igjen pengene, mens entreprenøren får igjen materialer og tomten. Her er det altså en lovfestet mulighet for retroaktiv heving for forbrukeren. «Fordi entreprenøren opprinnelig disponerte tomten, har lovgiver funnet det riktig å åpne denne muligheten for forbrukeren.»⁷⁶ Det er en valgrett for forbruker om han vil benytte denne muligheten til å heve ex tunc, eller la entreprenøren betale for utbedring som en annen leverandør fullfører, jf. buofl. § 21 (1).

Som kjent er det en høy terskel for å heve i tilvirkningskjøp, og definitivt ingen lavere terskel ved bustadoppføringer. Det har vært flere saker lagmannsretten der spørsmålet om heving ex tunc har kommet opp. Statistikken viser at det er sjelden at forbrukere får heve ex tunc.⁷⁷ Det blir gjort en konkret helhetsvurdering der et viktig spørsmål er hvilke ulemper manglene påfører forbrukeren. «Den sentrale problemstillingen vil da være om retting utført av entreprenøren vil påføre forbrukeren såpass store ulemper at han i stedet bør kunne trekke seg ut av kontraktsforholdet. Grunnleggende sett skal denne ulempebetraktningen være objektiv; spørsmålet er hvordan forholdene ville oppleves av forbrukere generelt.»⁷⁸

Momenter som tas i betraktning når ulemper skal vurderes, vil være om forbrukeren må flytte, hvor lang tid eventuell utbedring vil ta, risikoen i utbedringsarbeidet og så videre. Også svikt i viljen eller kompetansen hos entreprenøren vil spille en rolle ved vurdering av hevingsadgangen. Kan det rettes klare bebreidelser mot entreprenøren, taler det for hevingsrett for forbrukeren.⁷⁹ Heving ex tunc er inngripende; hele avtalen blir borte i motsetning til heving ex nunc der det kun er resterende arbeid som forsvinner fra avtalen.

---

⁷³ Ot.prp. nr. 21 (1996-1997) s. 60

⁷⁴ NOU 1993: 20 s. 26

⁷⁵ Buofl. § 21 (3)

⁷⁶ Simonsen (2015) kap. 21.3

⁷⁷ Se blant annet LA-2010-27892, LH-2010-9886, LH-2010-158950, LB-2009-62468, LH-2009-100691, LG-2009-56959 og LB-2008-156085.

⁷⁸ Simonsen (2015) kap. 21.3

⁷⁹ Simonsen (2015) kap. 21.3

I entrepriseretten er det stort sett ikke-restituerbare ytelser. Hovedregelen for ikke-restituerbare ytelser er at det ikke kan heves med retroaktiv virkning.⁸⁰ Det vil gå hardt utover debitor som ikke vil få ytelsen sin tilbake, debitor vil kun få den verdi ytelsen har beriket mot-takeren med. Et slikt verdikrav vil ofte stå i misforhold til realdebitors ofre.⁸¹ Dette er et av hovedpoengene bak den høye hevingsterskelen. Realytelsen må framstå som nærmest verdiløs for kreditor hvis det skal kunne heves retroaktivt. Et viktig skille ser man her mellom entre-prisekontrakter og petroleumskontrakter. I petroleumskontrakter er det stort sett snakk om ytelser som er restituerbare. Kontraktsgjenstanden er ofte løsøre som det er mulig å sende tilbake til leverandøren. Selv om mange av de hensynene vil gjelde i både entreprisekontrak-ter og petroleumskontrakter, er dette en vesentlig forskjell som påvirker hvor man skal sette terskelen for heving ex tunc.

Som i petroleumskontrakter finnes det standardkontrakter for entrepriseforhold, og den som i dag brukes mest er NS 8405.⁸² NS 8405 har blitt påvirket og inspirert av andre standardkon-trakter og deres mønster, som for eksempel NF 92.⁸³ «Standarden er utarbeidet for bruk i kon-traktsforhold hvor en part (entreprenøren) påtar seg utførelsen av et bygg- eller anleggsarbeid ... for den andre parten (byggherren), og hvor det vesentlige av tegninger, beskrivelser og beregninger skal leveres av byggherren.»⁸⁴ En grundig beskrivelse av NS 8405 er skrevet av Viggo Hagstrøm og Herman Bruserud. Retroaktiv heving i entreprise vil i praksis være vans-kelig fordi returnering av ytelser ikke vil kunne forekomme uten at arbeidet blir ødelagt. Det blir for eksempel snakk om å rive ned et halvferdig hus.

Kan man innfortolke en hevingsrett ex tunc i NF 8405? Spørsmålet er det samme som stilles angående NF 07. Hagstrøm og Bruserud mener at hevingsreglene ikke åpner for dette. «... heving i entrepriseretten bare har virkning for fremtiden – ex nunc – og ikke for allerede fore-tatte oppfyllelshandlinger. Dette fremgår av NS 8405 pkt. 39.2 flg.»⁸⁵ Hevingsreglene i NS 8405 finnes i pkt. 39. Vilåret for at en part kan heve er at «den andre parten vesentlig mislig-holder sine kontraktsforpliktelser.»⁸⁶ At det foreligger et vesentlig mislighold forutsettes. Vi-dere i bestemmelsen skal entreprenøren gis en rimelig frist for å rette forholdet, med varsel om heving om så ikke skjer.⁸⁷ Her er det en markant forskjell fra NF 07. Entreprenøren har

---

⁸⁰ Hagstrøm (2011) s. 455

⁸¹ Hagstrøm (2011) s. 453

⁸² NS 8405 ble vedtatt i 2004 og revidert i 2008

⁸³ Kaasen (2006) s. 47

⁸⁴ NS 8405 pkt. 1 (1)

⁸⁵ Hagstrøm (2014) s. 356

⁸⁶ NS 8405 pkt. 39.1 (1)

⁸⁷ NS 8405 pkt. 39.1 (3) jf. pkt. 36.2 flg.

alltid sjansen til å få prøve å utbedre mangelen. I NF 07 er det som kjent selskapets valg om de vil la leverandøren få mulighet til å utbedre. Det er altså enklere å kvitte seg med leverandøren etter NF 07 enn å kvitte seg med entreprenøren etter NS 8405.

Klarer ikke entreprenøren å utbedre innenfor de kravene pkt. 39.1 og pkt. 36.2 flg. oppstiller, kan byggherren heve, og entreprenøren blir ubetinget erstatningsansvarlig for byggherrens merkostnader.⁸⁸ I pkt. 39.3 er det en nesten identisk bestemmelse som i NF 07 26.2 (3) der det står følgende: «Entreprenøren har krav på vederlag for det arbeidet som er utført.» Ordlyden er klar. Følges ordlyden har entreprenøren krav på vederlag for det arbeidet som er utført, ergo kan det ikke heves ex tunc. Tatt i betraktning at det vanskelig kan returneres et halvferdig bygg eller anlegg uten at det blir ødelagt, virker dette som en god løsning.

Ved mangler i et levert arbeid ser vi at byggherren er godt beskyttet gjennom reglene for erstatning for utbedringskostnader, som er den prinsipale mangelsbeføyelsen. Heving ex tunc må således begrunnes i byggherrens ønske om å bli kvitt entreprenøren.⁸⁹ I NOU 1992: 9 s. 39 flg. ble spørsmålet om retroaktiv heving ved mangler i entrepriseforhold tatt opp. Det utelukkes ikke at det kan heves enten ved del- eller helovertagelse hvis arbeidet har svært alvorlige mangler. Det kan også tenkes at forbrukeren ikke har plikt til å overta arbeidet på grunn av et svært mangelfullt arbeid. «Betraktningene her må ha full gyldighet også utenfor forbrukerområdet.»⁹⁰

I forarbeidene utelukkes det ikke med retroaktiv heving i entrepriseforhold der det er snakk om alvorlige mangler ved del- eller helovertagelse. I bustadoppføringslova var det mulig å heving ex tunc der forbruker kjøpte både tomt og bygg. Dette må anses som bakgrunnsrett for NS 8405 og således kunne utfylle standardkontrakten. Men hensynene stiller seg noe annerledes der kjøper ikke bare kjøper en tjeneste i form av et bygg, han kjøper også tomte der bygget blir opprettet. Får han begge deler i den samme avtalen vil det minne mer om et kjøp enn en tjeneste. Det er en som en enhetlig pakke forbrukeren kjøper i en og samme handel. Da er det lettere å godta heving ex tunc. Hele ytelsen blir tilbakelevert, noe som ikke hadde gått hvis tomte ikke fulgte med i avtalen.

Likhetene mellom entreprisekontrakter og petroleumskontrater, NF 07 og NS 8405, er mange. Bestemmelsene i standardkontraktene ligner, og mange av de samme problemstillingene dukker opp. Regelen om at entreprenøren alltid skal kompenseres for utført arbeid finnes i begge standardkontrakter. Men en svært viktig forskjell er at entreprise foregår på landjorden. Det er

---

⁸⁸ NS 8405 pkt. 36.3

⁸⁹ Hagstrøm (2014) s. 387

⁹⁰ NOU 1992: 9 s. 39 flg.

ofte snakk om store solide byggverk som aldri vil kunne returneres til entreprenøren. Dette gjør heving ex tunc svært vanskelig og urettferdig for entreprenøren. Dette hensynet gjør seg ikke like sterkt gjeldende i NF 07 der kontraktsgjenstanden oftere vil være returnerbar. Det skal det svært mye til om en byggherre skal kunne heve en avtale ex tunc etter en tolkning av NS 8405.

Hagstrøm nevner at byggherren vil kunne kreve erstatning for det utførte arbeidet som er ikke kontraktsmessig etter analogi av NS 8405 pkt. 36.3 eller bustadsoppføringslova § 22. Og etter et slikt system vil ikke heving ha retroaktiv virkning.⁹¹ Jeg forstår forarbeidene til bustadsoppføringslova slik at de holder døra på gløtt for heving ex tunc i de ekstreme tilfeller der det i tillegg er snakk om overtagelse, men som nevnt tidligere vil det sjelden være særlig praktisk. Byggherren vil etter all sannsynlighet være interessert i at arbeidet blir fullført, om det så må en ny entreprenør inn i bildet. Og de ekstra kostnadene det vil medføre får byggherren uansett dekket av entreprenøren.

3.4 Oppsummering av bakgrunnsretten

Det er gode grunner som taler for å gi bakgrunnsretten spillerom der NF 07 er taus. Det kan trekkes paralleller til tilvirkningskontrakter på lignende rettsområder som petroleumskontrakter. Likhetene er flere. Et spørsmål som ikke er løst i NF 07 kan være løst i bakgrunnsretten, og kanskje også på en god måte.

Etter en drøftelse av hva bakgrunnsretten sier om retroaktiv heving blir konklusjonen at den åpner for heving ex tunc, men at det skal mye til i tilvirkningskontrakter. Det må være snakk om svært alvorlige mangler som gjør at formålet med kjøpet blir vesentlig forfeilet. Hvor mye leveransen avviker fra kontraktsmessig oppfyllelse blir et viktig spørsmål.⁹² Får selskapet en ubrukelig kontraktsgjenstand som ikke er i nærheten av kontraktsmessig oppfyllelse, bør de ha en mulighet til å heve avtalen. Likevel har vi sett at etter bakgrunnsretten er det en høy terskel for at kjøper skal kunne heve ex tunc, spesielt av hensyn til selger.

Kontraktsgjenstanden er som oftest laget spesifikt for kjøperen og vil være uten verdi for selgeren hvis den blir returnert. Ofte har selgeren lagt ned betydelige ressurser i tilvirkningskontrakter som ved retroaktiv heving vil bli bortkastet. Denne beskyttelsen av selgeren er viktig, ellers ville færre tatt på seg tilvirkningsoppdrag. Risikoen for ikke å kunne reparere et mangelfullt arbeid ville fort ha kunnet skremme vekk flere leverandører eller tvunget dem til å kre-

---

⁹¹ Hagstrøm (2011) s. 454 og 455

⁹² Hagstrøm (2011) s. 430

ve et betydelig høyere kompensasjonsbeløp for å påta seg oppdrag, siden hevingsrisikoen ville ha vært stor.

Det vil lettere finnes åpning for heving ex tunc i tilfeller der det er snakk om svik, grov skyld eller særlig grovt kontraktsbrudd.⁹³ Hagstrøm sier at det synes en tendens til skjerpede hevingsvilkår i kontrakter som involverer store elementer av personlige arbeidsytelser, slik som det vil være i petroleumskontrakter.⁹⁴ Det blir likevel snakk om en helhetsvurdering der mange momenter spiller inn, og i noen alvorlige tilfelle vil nok heving ex tunc være mulig.

I entrepriseretten er det ved kjøp av tomt og ny bolig mulig med retroaktiv heving der forbrukeren kjøper både tomt og bolig i samme handel. De fleste forbrukere vil nok sjelden velge denne løsningen der arbeidet er påbegynt. Spesielt der arbeidet har kommet langt på vei. Det vil være mer ønskelig å få andre entreprenører til å overta og ferdigstille eller utbedre arbeidet. Der forbrukeren har ønsket å heve ex tunc, har det vist seg at det skal mye til før retten godtar det.

En annen grunn til at hevingsterskelen er høy i tilvirkningskontrakter er kjøperens muligheter til å benytte andre beføyelser som utbedring, erstatning og prisavslag. Prisavslag vil i mange tilfeller passe bedre enn heving både for kjøper og selger, og bidrar dermed til at hevingssterskelen økes. Som nevnt tidligere ble det sagt av Høyesterett i Rt. 1998 s. 1510: «Ved helhetsvurderingen må det etter min mening legges vekt på om et prisavslag, som alternativ til heving, vil kunne gjenopprette de økonomiske konsekvensene av kontraktsbruddet og også gi en adekvat reaksjon på det kontraktsbruddet som foreligger.»⁹⁵ Det samme poenget ble gjentatt i Rt. 2010 s. 710 avsnitt 46.⁹⁶ Selskapets andre mulige beføyelser ved leverandørens kontraktsbrudd etter NF 07 skal jeg se nærmere på i kapittel 4.

---

⁹³ Hagstrøm (2011) s. 456

⁹⁴ Hagstrøm (2011) s. 442

⁹⁵ Rt. 1998 s. 1519

⁹⁶ «Etter omstendighetene vil det kunne være et vesentlig moment ved spørsmålet om kjøpet kan heves - og i mange tilfeller det avgjørende moment - om prisavslag vil gjenopprette de økonomiske konsekvensene av kontraktsbruddet.»

4 Avskjærer NF 07 retroaktiv heving?

4.1 Tolkning og utfylling av NF 07 art. 26.2 (3)

I dette kapittelet blir spørsmålet om NF 07 art. 26.2 (3) åpner for retroaktiv heving etter en tolkning og eventuelt utfylling av bestemmelsen. Jeg vil blant annet se på tolkningsmomenter som ordlyd, formål og reelle hensyn når art. 26.2 (3) vurderes. Dessuten vil juridisk teori innenfor petroleumskontrakter, lignende standardkontrakter, selskapets andre mulige beføyelser og bakgrunnsretten bli tatt med i vurderingen av om det bør foreligge en retroaktiv hevingsmulighet. NF 07 er en kontrakt som er laget som generell basis og utgangspunkt for alle avtaler mellom leverandører og selskaper i petroleumsektoren. Ordlyden må således tilegnes betydelig vekt i tolkningen av bestemmelsen og er et naturlig utgangspunkt å starte tolkningen. Det heter i art. 26.2 (3) at «Leverandøren har rett til betaling for det Arbeid som faktisk er utført og for det materiell og utstyr som overtas ...» Leverandøren skal altså kompenseres for arbeidet så lenge det faktisk er utført, og for det materiell og utstyr som selskapet overtar. Hvis leverandøren uansett skal kompenseres vil det ikke bli snakk om retroaktiv heving. Det blir ingen tilbakeføring av ytelser fra begge parter. Selv om ordlyden ikke uttrykkelig sier at retroaktiv heving ikke er aktuelt, gir den ved første øyekast uttrykk for at heving gjelder *ex nunc* siden leverandøren har krav på kompensasjon.

Ordlyden er klar og tydelig på at om arbeidet faktisk er utført, så skal leverandøren kompenseres. Men hva ligger i dette vilkåret om at arbeidet faktisk er *utført*? Er et svært mangelfullt og slett arbeid utført etter bestemmelsens rette betydning? Finnes det en nedre grense for hva som kan betegnes som utført arbeid? Har det ingenting å si at arbeidet ikke er riktig og kontraktsmessig utført? I buofl. § 21 må det være utført kontraktsmessig hvis entreprenøren skal få kompensasjon. Jo Hov støtter synet om at entreprenøren skal «... bare ha vederlag for det arbeidet som er utført i «samsvar med avtalen» eller som er «kontraktsmessig». Det betyr altså at byggherren ikke plikter å betale for utført arbeid som ikke er kontraktsmessig.»⁹⁷ Dette vitner om en nedre grense for hva som innebærer at et arbeid er kontraktsmessig. Hvor grensen skal trekkes blir et annet spørsmål.

Etter en alminnelig språklig fortolkning vil jeg tolke utført som at noe er gjennomført - selv om det er mangelfullt, ikke kontraktsmessig og ikke kan benyttes slik selskapet ønsker. Så lenge det er forsøkt å levere kontraktsmessig og det er levert et produkt som er ferdigarbeidet,

---

⁹⁷ Hov (2002) s. 152 og 169

så bør det anses som utført. Det bør nok trekkes en nedre grense for hva som skal betegnes som gjennomført, et minimumskrav til arbeidet. På samme måte som en viss mengde av arbeidet må være gjort. I NS 8405 er det en lignende bestemmelse i pkt. 39.3. Men i den bestemmelsen er ikke ordet *faktisk* benyttet slik som i NF 07 art. 26.2 (3). Vilåret etter NS 8405 er kun at arbeidet er utført, mens vilåret i NF 07 er at arbeidet faktisk er utført. Som tidligere nevnt i kapittel 3.3 skal det svært mye til for å heve retroaktivt etter NS 8405. Det at NF 07 krever at noe faktisk er utført styrker argumentet om at det finnes en nedre grense for hva som er godt nok arbeid til å kunne kalles utført arbeid. Det at bestemmelsene krever noe utført kan i seg selv betegnes som et minimumskrav til ytelsen for å få kompensasjon, men at ordet faktisk er benyttet i NF 07 vil sannsynligvis heve grensen i forhold til NS 8405 for hva slags utført arbeid som skal kompenseres. Denne vurderingen vil nok ligge tett opptil den vurderingen som må gjøres der det er usikkert om noe er levert med mangler eller ikke levert i det hele tatt. Er det ikke levert blir det ikke snakk om mangelsbeføyelser.

Et argument for at det kun kan heves *ex nunc* er å se art. 26.2 (3) i sammenheng med art. 26.1 (1). Det fremkommer også av ordlyden i art. 26.1 at selskapet kan heve kontrakten med «øyeblikkelig virkning.» Det er indirekte sagt at det fremdeles gjenstår arbeid. Man kan også se denne bestemmelsen i sammenheng med art. 26.2 som sier: «Når Kontrakten heves, har Selskapet rett til å overta fra Leverandøren Kontraktsgjenstanden, Materialer ... som er nødvendige for å sette Selskapet i stand til å fullføre Kontraktsgjenstanden selv eller ved hjelp av andre.» Hele bestemmelsen tar sikte på at det fremdeles gjenstår arbeid på kontraktsgjenstanden når det heves. Situasjonene som er ramset opp i art. 26.1 er også situasjoner som tilsier at leverandøren ennå ikke levert. Sett i sammenheng med art. 26.2 (3) trekker det mot at det forutsettes i kontrakten at det kun kan heves *ex nunc*.

En del hensyn taler mot retroaktiv heving. I petroleumskontrakter er det sjelden snakk om artsbestemte ytelser der leverandøren enkelt kan hente fram en identisk kontraktsgjenstand og foreta en omlevering. Leverandøren lager en helt spesiell gjenstand for selskapet og har ingen mulighet til å foreta en omlevering på kort tid hvis selskapet er misfornøyd. At fabrikkasjonskontraktene gjelder produkter som er særlig tilvirket for selskapet er et veldig viktig poeng. Ved heving *ex tunc* mister entreprenøren vederlaget sitt og får tilbake en gjenstand som sannsynligvis er umulig å selge til andre. «Ut fra et samfunnsøkonomisk synspunkt vil det også være uheldig at verdier går til spille ved hevning.»⁹⁸ «At virkningen av en retroaktiv hevning er forskjellig fra virkningen av en ordinær hevning med virkning kun fremover, medfører at

---

⁹⁸ Askheim (1983) s. 231

vurderingen av hva som utgjør vesentlig mislighold må bli en annen. Man må således ta utgangspunkt i den situasjon en slik heving fører til.»⁹⁹

På en annen side står argumentene om et minimumskrav til ytelsen. Hensynet til at det skal leveres kontraktsmessig. Er det snakk om et vesentlig kontraktsbrudd, bør det være mulig å heve kjøpet. Et slett og verdiløst arbeid fra leverandøren bør i prinsippet kunne heves hvis det finnes tungtveiende grunner hos selskapet. Hensynet til selskapets forventning av å motta det de har bestilt og betalt for er viktig. Kvaliteten på leveranser i petroleumskontrakter må ikke undergraves ved at heving aldri kan finnes sted. Ved en videre åpning for retroaktiv heving i petroleumskontrakter kan det formodentlig ha en preventiv effekt ved at hevingstrusselen ansporer leverandøren til å yte kontraktsmessig. Leverandøren vil ikke risikere å sette seg i en situasjon der selskapet kan ha mulighet til å heve kontrakten.

Hvis det i petroleumskontrakter er snakk om ytelser som kan returneres, noe det stort sett er, står det praktiske hensynet som gjør seg gjeldende i entrepriseretten ikke like sterkt her. Kan ikke ytelsene returneres taler det for at leverandøren bør kompenseres for det arbeidet som er nyttig eller har noen verdi for selskapet. Det kan være for eksempel være arbeid som er gjort som gjør det lettere for en annen leverandør å ferdigstille kontraktsgjenstanden. De økonomiske konsekvensene vil som kjent kunne bli store for leverandøren ved heving ex tunc. Ikke bare det økonomiske tapet av en ubrukelig gjenstand som har kostet betydelige summer å lage, men også kostnader ved selve arbeidsinnsatsen og materialer under prosjektet. Dette tapet kan være enormt omfattende.

I standardkontrakter er det viktig å ta i betraktning hensynet til forutberegnelighet i kontraktsforholdet. Det er store selskaper og leverandører som skal forholde seg til flere underleverandører og andre selskaper, som trenger så få overraskelser som mulig i kontraktsforholdet. De har budsjetter og kalkyler som er basert på hva de forventer kan skje. Hensynet til forutberegnelighet ser vi også i kontrakten selv, der partene ikke har noe ansvar for selskapets indirekte tap etter art. 32.1 Det finnes også andre bestemmelser som avgrenser leverandørens ansvar. I art. 25.4 (1) er det en begrensning på 15 % av kontraktsprisen for utbedringsarbeider og erstatning etter at ferdigattest er utstedt. I art. 32.2 er det en generell begrensning for leverandørens samlede ansvar for kontraktsbrudd på 25 % av kontraktsprisen. Disse begrensningene finnes blant annet på grunn av hensynet til forutberegneligheten i kontraktsforholdet.

Forutberegneligheten må altså tillegges mye vekt. Ordlyden i kontrakten vil således ha mye å si og hvis ordlyden er klar skal det mye til for å vike fra den. Det er viktig at partene vet hva

---

⁹⁹ Askheim (1983) s. 230

de går til når store og viktige avtaler inngås. Avtalen er fremforhandlet med betydelig ressursinnsats mellom profesjonelle parter. Det er en tanke og plan bak bestemmelsene i en standardkontrakt. I petroleumskontrakter som er svært omfattende med tanke på både arbeidets omfang og økonomi, er viktigheten av å vite utfallet av så mange situasjoner som mulig stor. Ingen av partene ønsker overraskelser eller å oppleve noe de ikke har tatt høyde for. Disse momentene betyr at man skal være varsom med å tilsidesette slike avtaler i kommersielle forhold som det her er snakk om. Dette synet støttes også av Viggo Hagstrøm som mener det skal «tungtveiende grunner» til for å kreve lemping av avtale mellom jevnbyrdige parter i kommersielle kontrakter.¹⁰⁰

4.1.1 Juridisk teori

Knut Kaasen er en frontfigur innenfor petroleumskontrakter og har deltatt i utviklingen av standardkontrakter innenfor dette området siden 1984. Kaasen argumenter sterkt for at heving ex nunc er eneste praktiske alternativ. Blant annet på grunn av at selskapet blir eier av kontraktsgjenstanden etter hvert som den blir til, jf. NF 07 art. 22.1.¹⁰¹ Slik er det også i entrepriseretten.¹⁰² Men i entrepriseretten vil full restitusjon vanskelig finne sted ettersom arbeidet er gjort på byggherrens eiendom og sannsynligvis ikke er restituerbart. I tilvirkningskontrakter slik som i NF 07 er det stort sett snakk om en restituerbar kontraktsgjenstand slik at det samme hensynet ikke gjør seg like sterkt gjeldende her.

Kaasen nevner at det i prinsippet kan bli tale om heving ex tunc siden det er snakk om kontraktsgjenstander som kan returneres, men at det ikke er særlig praktisk, hverken for selskapet eller leverandøren. Selskapet vil sannsynligvis heller ønske å få en annen leverandør til å fullføre arbeidet på kontraktsgjenstanden, og leverandøren har ikke nytte av å få tilbake en kontraktsgjenstand som er laget kun til selskapets bestemte formål. Kaasen argumenterer for at det vil være svært hardt overfor leverandøren hvis retroaktiv heving tillates, siden de sannsynligvis blir sittende igjen med en verdiløs gjenstand.¹⁰³

Kaasens syn støttes av Borchsenius i hans kommentar av NF 87¹⁰⁴. I likhet med Kaasen mener Borchsenius at retroaktiv heving ikke er praktisk, og at bestemmelsen må forstås slik at heving kun skjer for fremtiden. «Artikkel 26.2 legger opp til en hevning ex nunc. Hevning ex

---

¹⁰⁰ Hagstrøm (2011) s. 301. Her var det snakk om lemping av avtaler ved bruk av avtl. § 36.

¹⁰¹ Kaasen (2006) s. 666

¹⁰² NS 8405 pkt. 39.3

¹⁰³ Kaasen (2006) s. 666

¹⁰⁴ Norsk Fabrikasjonskontrakt 1987

tunc ville være svært upraktisk.»¹⁰⁵ Det er lett å forstå dette synet. Situasjonen er sjelden aktuell. Ser man NF 07 art. 26.2 (3) i sammenheng med resten av art. 26 virker det også som bestemmelsen i sin helhet kun dreier seg om heving for fremtiden. Art. 26.1 hjemler kun hevingsgrunner ex nunc. Art. 26.2 (1) og (2) sier hva som skjer videre med kontraktsgjenstanden og utstyr etter at kontrakten heves, og gir føringer for hva selskapet og tredjemann kan gjøre hvis de ønsker å utbedre. Art. 26.3 gir føringer om andre mulige beføyelser for selskapet i tillegg til heving. Om retroaktiv heving er altså de nevnte bestemmelsene tause. Fokuset er på heving ex nunc.

For selskapets del kan det være ønskelig å heve en kontrakt etter levering for å begrense et tap. YME-saken som ble beskrevet tidligere i oppgaven er et godt eksempel. Her var det levert en kontraktsgjenstand med så omfattende mangler som gjorde at den ikke kunne benyttes. Selskapet fikk ikke utnyttet plattformen, og utbedringskostnader ville blitt enorme. Det ville i tillegg bli en lang forsinkelse på utbedringsarbeidet, og hele prosjektet med å utvinne petroleum var allerede forsinket. Det kostet penger bare å ha plattformen på sjøen. Selskapet kan i en slik situasjon ha mye mer å vinne på å heve avtalen enn å opprettholde den. Kostnader og utgifter til utbedring ville blitt spart, kompensasjonen til leverandøren ville blitt tilbakeført og den verdiløse kontraktsgjenstanden ville blitt tilbakeført til leverandøren.

Askheim, Gisvold og Tapper åpner muligheten for retroaktiv heving i sin bok om petroleumskontrakter. Boka er skrevet før standardkontraktene ble laget, men argumentene er likevel av interesse da hensynene fortsatt gjør seg gjeldende.

«Selvfølgelig kunne man ha sett det slik at kjøper fikk rett til å heve ex nunc, og så fikk en erstatning som inkluderte det han hadde betalt. Jeg føler en trang til å kalle situasjonen ved dens rette navn, og vil innrømme kjøper en total hevningsrett i disse (ekstreme) tilfelle. Kjennetegnene på en situasjon som gir rett til total hevning bør etter min mening være to: Kjøper har ingen praktisk mulighet til eller interesse av å nyttiggjøre seg det som er laget, og: Dette skyldes at det foreligger en vesentlig mangel ved ytelsen som har sitt utgangspunkt i at leverandøren enten har handlet illojalt, eller i vesentlig grad ligger under den standard kjøper har grunn til å forvente.»¹⁰⁶

Ser man på kjennetegnene som Askheim, Gisvold og Tapper lister opp ville disse passet godt inn i YME-saken. Kjøper hadde der ingen praktisk mulighet til å nyttiggjøre seg av den svært mangelfulle plattformen, og den kan sies å ha vært i vesentlig grad under den standard kjøperen hadde grunn til å forvente. Juridisk teori deler seg altså i synet på retroaktiv heving. Det skal nevnes at Kaasens bok er skrevet en god stund senere enn de andre nevnte bøkene. Kaasen har da hatt muligheten til å se hvordan praksisen ved bruk av fabrikkkontraktene har

---

¹⁰⁵ Borchsenius (1989) s. 154

¹⁰⁶ Askheim (1983) s. 385

forhold seg til hevingsreglene i art. 26. Og spørsmålet om retroaktiv heving har ikke vært fremtredende i praksis, noe som støtter Kaasens og Borchsenius tolkningssyn.

4.1.2 Skipsbyggingskontrakter

Det kan trekkes paralleller fra NF 07 til skipsbyggingskontrakter. Dette kan påvirke tolkingen av bestemmelsene i NF 07. Skipsbyggingskontrakter er store og verdifulle avtaler som tar utgangspunkt i standardkontrakter. Standardkontraktene innenfor skipsbygging er ikke like komplekse og detaljerte som NF 07, men i likhet med standardkontraktene innenfor entrepriser og offshore reiser de mange av de samme grunnleggende utfordringer, blant annet dynamikken i kontraktsforholdet.¹⁰⁷

Også i skipsbyggingsavtaler fungerer kjøpsloven som bakgrunnsrett, og vil få anvendelse der skipsbyggingskontrakten er ufullstendig og uklar.¹⁰⁸ Da vil skipsbyggingskontrakter slik som NF 07 kunne bli tolket i lys av kjøpslovens regler. Det skal nevnes at skipsbyggingskontrakter kan reise en rekke særlige spørsmål som faller utenfor det kjøpsloven først og fremst tar sikte på.¹⁰⁹ Denne forskjellen må man også ha i bakhodet når kjøpsloven skal anvendes som bakgrunnsrett på NF 07.

Standard Form Shipbuilding Contract (Shipbuilding 2000) er siste versjon av standardkontrakt innenfor skipsbygging. Reglene om heving finnes i § 12. Men reglene her gjelder kun heving ved forsinkelse hos verkstedet. Hvis forsinkelsen er vesentlig «... og av stor betydning for bestilleren som ikke skyldes hans forhold, er han berettiget til å heve kontrakten»¹¹⁰ Videre er det sagt i § 12 (4) at ved forsinkelse har verkstedet krav på betaling for det utførte arbeidet.

Ansvarsreglene for mangler står i § 11. Heving er ikke nevnt her. Paragrafen er uttømmende, jf. § 11 (7).¹¹¹ Som i NF 07 er utgangspunktet ved mangler utbedring, som verkstedet skal utføre, jf. § 11 (1). I § 11 (5) sies det dog: «Bestiller har rett til å la utbedringsarbeidet utføres ved annet verksted hvis det vil virke urimelig å føre skipet til verkstedet.» Det er videre presisert i bestemmelsen at: «Verkstedets erstatningsansvar for feil og mangler er i alle tilfelle be-

---

¹⁰⁷ Kaasen (2006) s. 48

¹⁰⁸ Falkanger og Bull (2004) s. 63

¹⁰⁹ Falkanger og Bull (2004) s. 63

¹¹⁰ Shipbuilding 2000 § 12 (3)

¹¹¹ Shipbuilding 2000 § 11 (7): «Ut over det her nevnte kan ikke noe krav gjøres gjeldende mot verkstedet på grunn av en levering som ikke er kontraktsmessig.»

grenset til prisen for slikt utbedringsarbeid ved norske verksteder.»¹¹² Denne bestemmelsen ligner svært mye på NF art. 25.3. Forskjellen er at etter Shipbuilding 2000 § 11 (5) kreves det at det må være urimelig for bestiller å føre skipet til verkstedet.

Etter reglene i art. 25.3 har leverandøren en utbedringsplikt, ikke en utbedringsrett. Selskapet kan selv velge om de vil benytte seg av andre leverandører til å utbedre, jf. art. 25.3 (2). Det vil altså være vanskelig for bestilleren i en skipsbyggingskontrakt å hindre verkstedet i å utføre utbedringsarbeid, mens det for selskapet etter NF 07 er en valgett. Forskjellen ligger i urimelighetskravet, som ikke finnes i art. 25.3. Denne muligheten til å få en annen leverandør/verksted til å utføre utbedringen for leverandørens/verkstedets regning kan minne om heving. Mer om art. 25.3 følger i kapittel 4.1.3.

I tilvirkningskontrakter som entreprise, offshore og skipsbygging kan man snakke om en felles referanseramme.¹¹³ De respektive standardkontraktene reiser mange av de samme problemstillingene og spørsmålene. Dette fører til krevende kontraktsformer i slike dynamiske tilvirkningskontrakter det her er snakk om, for å komme frem til gode løsninger. «Dette aktualiserer utviklingen av en felles kommersiell og juridisk erfarings- og kunnskapsbase knyttet til komplekse utvekslingskontrakter.»¹¹⁴ En slik kunnskapsbase kan brukes til å lage og videreutvikle enda bedre standardkontrakter. Hvis disse tilvirkningskontraktene har en noenlunde lik felles referanseramme vil det være lettere å utvikle og forbedre kontraktene ved å bygge på erfaringer fra de andre.

«Der hvor standardkontraktene viser gjennomgående særtrekk, kan det dreie seg om mer generelle prinsipper innenfor tilvirkningsforholdene som virker på samme måte som obligasjonsrettens helt alminnelige prinsipper. De danner en formodning for hvorledes rettsspørsmål skal løses. Særlig hvor løsningene er foretrukket i «agreed documents», og de har inngått i standardkontraktene i lang tid, typisk at de har «overlevet» flere revisjoner av standardene, vil de kunne gi uttrykk for bakgrunnsretten på området.»¹¹⁵

Standardkontrakter på lignende rettsområder som petroleumskontrakter har mange likheter med hverandre. Et spørsmål som ikke er løst i NF 07 kan være løst på en god måte i NS 8405 eller i Shipbuilding 2000. Det kan også være løst likt i flere standardkontrakter slik at det danner seg praksis som bør gjelde som alminnelige prinsipper i standardkontrakter. Praksisen

---

¹¹² Shipbuilding 2000 § 11 (5)

¹¹³ Kaasen (2006) s. 48

¹¹⁴ Kaasen (2006) s. 48

¹¹⁵ Simonsen (1999) s. 314

bør ha hatt en viss levetid og ha blitt brukt aktivt. En slik praksis vil påvirke tolkningen av for eksempel NF 07.

Standardkontraktene i skipsbygging og entrepriserett kan ikke sies å støtte et argument om et generelt prinsipp eller regel som tilsier retroaktiv heving i standardkontrakter, og dermed tale for heving ex tunc i NF 07. I Shipbuilding 2000 er heving ikke nevnt når det gjelder mangler, men kun ved forsinkelse. Utbedring og erstatning er beføyelsene som kan brukes mot misligholder. Bestemmelsene i NS 8405 og NF 07 ligner, men NS 8405 setter terskelen for retroaktiv heving enda høyere med tanke på ordlyden i bestemmelsen og det faktum at det stort sett vil være snakk om ikke-restituerbare ytelser.

4.1.3 Selskapets andre beføyelser ved mangler

Det finnes andre beføyelser selskapet kan bruke etter NF 07 ved mangler. For leverandøren vil heving være den tyngste beføyelsen, mens utbedring vil være mer klart mer overkommelig. Dette er et argument som taler for å oppstille en høy hevingsterskel. Selskapet har andre muligheter som sannsynligvis vil kunne tilfredsstille dem. Utbedring vil i de fleste tilfeller være det mest lønnsomme alternativet for både selskap og leverandør. Utgangspunktet i NF 07 og flere lignende standardkontrakter er at selskapet/kjøper/byggherre skal ha mulighet til å kreve utbedring av en mangelfull ytelse. Muligheten til å utbedre vil stort sett være det både selskap og leverandør ønsker, spesielt i tilvirkningskontrakter. Regler om kjøpers rett til utbedring/retting finnes kodifisert i blant annet kjl. § 34, hvtjl. § 24 og buofl. § 32. Lasse Simonsen snakker om en alminnelig rettingsadgang for kjøper:

«I dag er det grunn til å anta at det gjelder en alminnelig adgang til å kreve retting av mangler med mindre det foreligger særlige grunner som taler for en annen løsning. De kontraktsområder som faller utenfor lovgivningen, vil for en stor del være ulike typer tjenestekontrakter. I den grad tjenesteoppdraget munner ut i en mangel, eksempelvis feil ved en betenkning eller en rapport, er det i de fleste tilfeller nærliggende å pålegge oppdragstaker en rettingsplikt. Den som har utført oppdraget, er normalt den som har de beste forutsetninger for å rette opp feilen som er begått.»¹¹⁶

Det skal sies at retteplikten er betinget av det ikke vil bli uforholdsmessig for selger å rette. Retting må ikke volde selger urimelig kostnad eller ulempe.¹¹⁷ I NF 07 er det ingen forbehold for utbedringsplikten til leverandøren ved mangler. Den er absolutt. Skal den modifiseres i helt ekstreme tilfeller er det i så fall avtl. § 36 som blir hjemmelsgrunnlag.

---

¹¹⁶ Simonsen (1999) s. 346

¹¹⁷ Kjl. § 34 (1)

I NF 07 art. 25 finner vi leverandørens mangels- og garantiansvar. En av forutsetningene i denne oppgaven er at det foreligger et kontraktsbrudd fra leverandør, en mangel ved den leverte kontraktsgjenstanden. Det forutsettes også at selskapet har varslet om mangelen «uten ugrunnet opphold», art. 25.1 (2). Etter art. 25.1 (1) er leverandøren ansvarlig for mangelen fram til garantiperioden er over. Leverandøren skal snarest mulig utbedre mangelen for egen regning, jf. art. 25.2 (1). Hvis ikke mangelen blir utbedret «innen rimelig tid» kan selskapet eller tredjemann utbedre på leverandørens regning.¹¹⁸ Leverandøren har en plikt til å utbedre, men ingen rett. Det følger av art. 25.3 (2). Etter denne bestemmelsen kan selskapet selv velge at leverandøren ikke skal utføre arbeidet, men istedenfor kan leverandøren «betale et beløp til Selskapet for utbedringsarbeidet, beregnet etter reglene i art. 13.2.» Art. 13.2 inneholder rater for arbeid, deriblant utbedringsarbeid. Kompensasjonsplikten til leverandøren vil være forskjellig alt ettersom leverandøren er ansvarlig etter art. 25.3 (1) eller art. 25.3 (2).

Det kan oppstå en situasjon der selskapet er så misfornøyd med arbeidet leverandøren har gjort at de ikke ønsker at den sammen leverandøren skal få utbedre manglene. For eksempel en tvist som YME-saken der det var svært mange alvorlige mangler. Selskapet velger derfor å benytte seg av art. 25.3 (2). Ettersom selskapet da kan kreve et beløp etter art. 13.2 vil man kunne tenke seg en situasjon ganske lik heving. For øvrig kan det i art. 13.2 lett tenkes kompliserte diskusjoner om «hvilke typer og mengde arbeidsoperasjoner og utbedringen ville krevd, for deretter å fastsette enhetspriser for hver aktivitet og nødvendige materialer m.v. som grunnlag for utregning av sluttsummen.»¹¹⁹

Leverandøren må da betale et kompensasjonsbeløp for utbedring som leverandøren selv ikke får utføre. Selskapet får penger tilbake og kan selv velge om de vil utbedre mangelen eller ei. Det er ingen plikt for selskapet til å utbedre manglene for den kompensasjonen de får av leverandøren etter art. 25.3 (2).¹²⁰ Leverandøren yter kompensasjon på grunn av kontraktsbruddet mangelen representerer. Dette blir nokså likt retroaktiv heving der det er snakk om betydelig mangler som utgjør en kostbar kompensasjonsplikt for leverandøren. For mindre kostbar kompensasjonsplikt kan det sammenlignes med partiell heving. Dog skal det sies at leverandøren ikke får den mangelfulle kontraktsgjenstanden tilbake. Det kan tenkes kontraktsgjenstander så mangelfulle at utbedringskostnadene for leverandøren etter art. 25.3 (2) kan bli opp mot hele kontraktsprisen.

Dog finnes det etter art. 25.4 en begrensning i leverandørens ansvar for utbedringsarbeider etter at ferdigattest er utstedt. Den er på 15 % av kontraktsprisen som gjelder på det tidspunkt

---

¹¹⁸ NF 07 art. 25.3 (1)

¹¹⁹ Kaasen (2006) s. 653

¹²⁰ Kaasen (2006) s. 652

det tas standpunkt til begrensingsretten.¹²¹ I tillegg er det i art. 25.4 andre ledd gjort helt unntak for noen bestemte kostnader leverandøren kan tenkes å få ved mangler. Blant annet diverse kostnader for transport og operasjoner til havs. Leverandøren er ikke ansvarlig økonomisk, men han er pliktig å gjøre arbeidet hvis selskapet ønsker det. Leverandøren er kun fritatt for det økonomiske ansvaret dersom det gjelder kostnadene ved utbedringsarbeider etter at ferdigattest er utstedt.¹²²

Det er viktig å skille mellom rettsvirkningene av plikten til å utbedre før og etter ferdigattest er utstedt. Ferdigattest skal utstedes «når Arbeidet – med unntak av garantiarbeider – er utført i henhold til Kontrakten.»¹²³ Begrensningen nevnt i art. 25.4 gjelder etter at ferdigattest er utstedt. Før ferdigattesten er utstedt gjelder ikke begrensningen på 15 %. Leverandøren kan altså ikke påberope seg den begrensningen for utbedringsarbeider i forbindelse med arbeid som ikke er gjort før ferdigattesten. Det kan være utestående arbeid som står ufullført ved leveringen, for eksempel mindre deler av arbeidet som gjenstår selv om det er levert, jf. art. 19.1 (2).¹²⁴ Det kan også være arbeid som er levert og ferdigstilt, men ferdigattesten er ikke utstedt fordi det arbeides på tilleggsarbeid etter art. 19.1 (2). Hvis det er tilfelle, gjelder leverandørgarantien, jf. art. 23.2 (1).¹²⁵ Mangler som rettidig reklameres må da utbedres etter reglene i art. 25.2. Er det snakk om utbedring av kontraktsgjenstanden før levering på grunn av tap eller skade, har leverandøren en ubetinget plikt til utbedring etter reglene i art. 29.

I alle tilfelle er leverandørens samlede ansvar for kontraktsbrudd, inklusiv ansvar etter art. 24, 25 og 26, og uansett om Kontrakten heves eller ikke, begrenset til 25 % av Kontraktsprisen.¹²⁶

Art. 25.5 lyder: «Det som er fastlagt i art. 25 og i art 26, er Selskapets eneste beføyelser mot Leverandøren for mangler.» Prisavslag er etter kontrakten utelukket som en av selskapets beføyelser ved mangler ettersom art. 25.5 er uttømmende. Dette hinder imidlertid ikke at det i realiteten foretas et prisavslag når leverandøren ikke har fullført arbeidet ved levering og selskapet foretar en negativ endringsordre der det ikke-fullførte arbeidet blir trukket ut av kontrakten.¹²⁷

---

¹²¹ Kaasen (2006) s. 660

¹²² Kaasen (2006) s. 662 og 663

¹²³ NF 07 art. 19.3

¹²⁴ «Leveringsprotokoll skal opprettes selv om det gjenstår å utføre mindre deler av Arbeidet, forutsatt at de gjenstående deler ikke har praktisk betydning for utnyttelsen av Kontraktsgjenstanden eller for senere fabrikkasjonsarbeide som skal utføres av andre leverandører.»

¹²⁵ «Garantiperioden begynner når Leveringsprotokollen opprettes».

¹²⁶ NF 07 art. 32.2

¹²⁷ Kaasen (2006) s. 587

Selskapet har også mulighet til å kreve erstatning i tillegg til å heve eller kreve utbedring, men det vil jeg ikke gå nærmere inn på. Utbedringsmuligheten til selskapet ved en mangelfull kontraktsgjenstand fra leverandøren taler klart for å holde den retroaktive hevingsterskelen høyt.

4.2 Bakgrunnsrettens innvirkning på NF 07 art. 26.2 (3)

Hva så med bakgrunnsretten? I kapittel 3 ble det slått fast at bakgrunnsretten åpner for heving ex tunc, dog med en høy terskel. Kan bakgrunnsretten komme inn som en tolkningsfaktor og utfylle NF 07 art. 26.2 (3) slik at den åpner for retroaktiv heving, eller avskjærer kontrakten denne muligheten? Dette er et usikkert spørsmål, og det finnes gode grunner for at kontrakts-gjenstander med mange og alvorlige mangler bør kunne heves ex tunc i petroleumskontrakter. Bakgrunnsretten bør nok spille en rolle ved tolkningen av art. 26.2 (3) der spørsmålet beveger seg inn på om arbeidet i det hele tatt «faktisk er utført».¹²⁸ Her bør bakgrunnsretten utfylle bestemmelsen og legge inn en nedre grense for hva som betegnes som «utført». Reelle hensyn tilsier at selskapet bør ha en mulighet til å heve en avtale der de ikke får det som er i nærheten av forventet av avtalen. Her kan bakgrunnsretten bidra til å sette en standard for hva som ligger i vilkåret i bestemmelsen, og hvis vilkåret ikke er oppfylt vil ikke leverandøren bli kompensert. Da kan i så fall retroaktiv heving finne sted.

Som nevnt i kapittel 3 finnes det åpninger for heving ex tunc i bakgrunnsretten for tilvirkningskontrakter der det er snakk om et arbeid som er vesentlig forfeilet. Mye taler for å trekke analogier fra andre tilvirkningskontrakter til utfylling av art. 26.2 (3) også der arbeidet anses som faktisk utført. Svært mange av de samme hensynene i tilvirkningskontrakter i bakgrunnsretten har vi sett at gjør seg gjeldende i NF 07, både i forhold til selskap og leverandør. Forbindelsen mellom rettsområdene er sterk og tilsier at det bør finnes en lignende regel i NF 07 som åpner for retroaktiv heving i de tilfellene der formålet blir vesentlig forfeilet.

På den annen side består bakgrunnsretten til NF 07 av lover og standardkontrakter som også skiller seg fra NF 07 på noen vis. Det kan trekkes analogier, men det er noen forskjeller mellom petroleumskontrakter og avtaler om kjøp eller tjenester. I petroleumskontrakter er det ikke snakk om et enkelt kjøp til en liten sum. Det er store innviklede prosjekter med mange involverte parter som berøres. Retroaktiv heving i petroleumskontrakter er mye tyngre å svelge for en leverandør enn for en bilselger der en misfornøyd kunde hever kjøpet på grunn av mangler. NF 07 og bakgrunnsretten er således bygget opp på noen forskjellige hensyn. Det har med tiden blant annet utviklet seg en egen praksis i petroleumskontrakter som får sin selvstendige betydning når enkeltkontrakter tolkes og utfylles. Denne skiller seg fra ordinære til-

---

¹²⁸ NF 07 art. 26.2 (3)

virkningskjøp og håndverksoppdrag, og det bør legges vekt på denne praksisen når et spørsmål skal løses.¹²⁹ Det er viktig ikke å legge for mye vekt på bakgrunnsretten. Poenget med bakgrunnsrett er å utfylle kontrakten hvis den er taus og ikke løser det aktuelle problemet.¹³⁰ Da blir bakgrunnsretten både viktig og verdifull. I art. 26.2 (3) er ordlyden tydelig på at faktisk utført arbeid skal kompenseres.

Som sagt skal det også mye til for å sette til side en klar ordlyd i en standardkontrakt. Den er utførlig utformet av profesjonelle parter under lange forhandlinger. Legitimiteten til NF 07 ville minsket kraftig om ordlyden ble tilsidesatt til fordel for bakgrunnsretten. Men å utfylle NF 07 bør bakgrunnsretten kunne gjøre. Det bør således legges et minimumskrav i hva som kan betegnes som *faktisk utført* etter art. 26.2 (3), der bakgrunnsretten setter den nedre grensen. Her mener jeg at bestemmelsen åpner for utfylling. Det finnes heller ingen holdepunkter i kontrakten for hva som ligger i begrepet faktisk utført. Hvis kontraktsgjenstanden leverandøren har levert er beheftet med slike betydelige mangler at det ikke kan betraktes som faktisk utført og formålet med selskapets kjøp da blir vesentlig forfeilet, så tilsier flere hensyn at selskapet bør kunne heve avtalen ex tunc. Når det gjelder arbeid som faktisk er utført og beheftet med alvorlige feil, mener jeg at kontrakten må avskjære den retroaktive hevingsmuligheten. Hensynet til forutberegnelighet i komplekse tilvirkningsavtaler veier tungt, det samme gjør en klar ordlyd. Det er profesjonelle parter som har utarbeidet NF 07, det er ikke snakk om å beskytte en klart svakere part.

Konklusjonen blir da at bakgrunnsretten setter en nedre grense for hva som anses som faktisk utført arbeid, men hvis dette er oppnådd vil kontrakten avskjære den retroaktive hevingsmuligheten. Hjemmelsgrunnlag for retroaktiv heving ved faktisk utført arbeid må en da finne andre steder enn etter hevingsreglene i NF 07 art. 26. Dette vil jeg se på i neste kapittel, der bristende forutsetninger og avtaleloven § 36 kan være mulige hjemmelsgrunnlag for å revidere eller heve kontrakten.

---

¹²⁹ Kaasen (2006) s. 53

¹³⁰ Kaasen (2006) s. 50

5 Bristende forutsetninger

5.1 Endrende forhold

Hvis bakgrunnsretten ikke åpner for retroaktiv heving i NF 07, kan den ulovfestede læren om bristende forutsetninger gi selskapet mulighet til å heve retroaktivt? Eller de avtalerettslige ugyldighetsreglene med avtaleloven § 36 i spissen? Kan selskapet påberope seg bristende forutsetninger som grunnlag for å heve en kontrakt der kontraktsgjenstanden er mangelfull? «Etter læren om bristende forutsetninger kan en avtalepart unntaksvis tre tilbake fra en avtale dersom han ved avtaleinngåelsen gikk ut fra en forutsetning som siden viste seg å være uriktig.»¹³¹ Bristende forutsetninger vil da være relevant som rettslig grunnlag for kontraktsrevisjon av petroleumskontrakter. «Balansen i kontraktsforholdet er forrykket, eller at den ene part – uten at den annen har noe glede av det – er blitt utsatt for noe tyngende som han ikke hadde sett for seg.»¹³² Selskapet har ikke fått det slik de forventet da de inngikk avtalen med leverandøren.

For å løse spørsmålet om bristende forutsetninger kan påberopes for å heve avtalen ex tunc, må man se hva partene har avtalt. Har de kun fulgt standardkontrakten til punkt og prikke, eller gjort tilleggsavtaler? Dette har innvirkning på hvilke forutsetninger som kan briste. Et grunnleggende prinsipp i norsk rett er at avtaler skal holdes. Utgangspunktet ved kontraktsrevisjon på grunn av bristende forutsetninger vil være en tolkning av kontraktens egne bestemmelser. Men fra tid til annen vil det oppstå endrede forhold etter kontraktsinngåelsen som partene i petroleumskontrakter ikke hadde tatt høyde for. Kontrakten vil ikke si noe om de endrede forhold, slik at en tolkning ikke er mulig. Hvis kontrakten er taus kommer forutsetningslæren inn. Rettsvirkningene av bristende forutsetninger er bortfall eller modifikasjon av forpliktelser.¹³³ De avtalerettslige ugyldighetsreglene kan føre til at avtalen blir ansett som ugyldig, og avtl. § 36 endre avtalen. Jeg vil nå kort gjøre rede for forutsetningslæren og avtl. § 36 som er to av hjemmelsgrunnlagene for kontraktsrevisjon.

---

¹³¹ NOU 1979: 32 s. 36

¹³² Hagstrøm (2011) s. 259

¹³³ Hagstrøm (2011) s. 259

5.2 Forutsetningslæren og avtaleloven § 36

En mulighet for å heve retroaktivt er etter den ulovfestede forutsetningslæren. Det må skilles mellom uriktige forutsetninger som fører til ugyldighet, og bristende forutsetninger som gir endrings- eller opphørsgrunner.¹³⁴ «Den almene forutsetningslæren oppstiller disse vilkår for at uforutsette endrede forhold skal kunne føre til bortfall eller endring av kontraktsforpliktelser etter krav fra debitor: At løftet er avgitt under en bestemt forutsetning, at denne forutsetningen var kausal/motiverende for løfteavgiveren, at forutsetningen og kausaliteten var synbar for løfteadressaten, og at forutsetningsbristen etter en nærmere rettslig vurdering kan anses relevant.»¹³⁵ Dette er vilkårene for å kunne påberope seg bristende forutsetninger etter forutsetningslæren.

«Begrepet forutsetning favner meget vidt, både forhold løftegiveren har hatt bevisste forestillinger om da han avga løftet, og forhold han overhodet ikke har overveiet eller hatt i tanke.»¹³⁶ Forutsetningen må også ha vært motiverende for løftegiveren da kontrakten ble inngått, men det kreves ikke at løftegiveren overhodet ikke ville ha inngått kontrakten dersom han hadde kjent den rette sammenheng. Men det må dreie seg om en vesentlig forutsetning. Forutsetningen og motivasjonen må ha vært synbar for adressaten. Men det er forskjell på hvor typiske forutsetninger og motivasjoner er. «... jo mindre typisk en forutsetning er, jo sterkere krav vil det stilles til den konkrete synbarheten.»¹³⁷

Det siste vilkåret er at det kreves at svikten i den kausale og synbare forutsetningen må være relevant. Dette er et objektivt vilkår som må fastsettes etter den kontraktstypen det gjelder.¹³⁸ Ved denne relevansvurderingen skal det foretas en helhetsvurdering der det ikke bare skal ses hen til hva som er en god løsning for typetilfellet, men også til forholdene i det enkelte tilfelle, herunder subjektive forhold.

Avtaleloven § 36 hjemler også avtalerevisjon. Bestemmelsen «... gir domstolene en kompetanse til helt eller delvis å sette til side eller endre urimelige avtaler eller avtalevilkår.»¹³⁹ I Salhus flytebrodommen (Rt. 1999 s.922) slo Høyesterett fast forskjellen på avtalerevisjon etter avtl. § 36 og læren om bristende forutsetninger innenfor entrepriseretten. Saken var at det skulle bygges en bro over Salhusfjorden og entreprenøren krevde tilleggsvederlag fordi det ble nødvendig å bruke mer kostnadskrevende metoder for å sveise stålet enn det var grunn

---

¹³⁴ Woxholth (2000) s. 109

¹³⁵ Hagstrøm (2011) s. 260

¹³⁶ Hagstrøm (2011) s. 261

¹³⁷ Hagstrøm (2011) s. 262

¹³⁸ Hagstrøm (2011) s. 262

¹³⁹ Woxholth (2014) s. 296

til å forvente. Leverandøren fikk medhold, men det var dissens i Høyesterett (3-2) om begrunnelsen. Flertallet baserte vurdering på forutsetningslæren, og uttalte at «avtalerevisjon etter § 36 ofte vil være båret av mer generelle rimelighetsbetraktninger, som det er liten plass for i et kontraktsforhold som det vi her står ovenfor.»¹⁴⁰ Her var det snakk om to profesjonelle parter. Flertallet mente at læren om bristende forutsetninger fortsatt har en plass i entreprisforhold, og da vil det også være relevant ved petroleumskontrakter som er svært likt entreprise, gitt at man følger Høyesteretts flertall.

Det er en høyere terskel for avtalerevisjon etter avtl. § 36 enn etter læren om bristende forutsetninger, og avtl. § 36.¹⁴¹ «For entrepriserettens del må man i hvert fall kunne anta at forutsetningslæren fortsatt lever videre, antagelig fordi den etter praksis og teori nok gir større mulighet for avtalerevisjon enn avtaleloven § 36 kan gi i et utpreget kommersielt avtaleforhold der entreprenøren har tatt en kalkulert risiko, men der grunnlaget for kalkulasjonen svikter.»¹⁴² Hagstrøm mener også at forutsetningslæren fortsatt vil ha en plass for individuelle forutsetninger, noe som ofte kan være tilfelle i for eksempel petroleumskontrakter.¹⁴³ I Salhus-flytebro-saken var det riktignok snakk om en typeforutsetning, men flertallet valgte likevel å bruke læren om bristende forutsetninger.¹⁴⁴

Mindretallet mente at avtl. § 36 hadde erstattet den eldre læren om bristende forutsetninger og at avtl. § 36 peker rett på det sentrale spørsmål om hvor risikoen skal plasseres i stedet for å gå veien om faktiske eller hypotetiske forutsetninger og hvorvidt forutsetningene var motiverende for entreprenøren.¹⁴⁵ Kan de påvises forutsetninger hos partene er det mer rom for å benytte bristende forutsetninger. Avtl. § 36 blir anvendt i situasjoner der det vil være urimelig å opprettholde avtalen den opprinnelige avtalen. Selv om partene er jevnbyrdige.¹⁴⁶ Hvis resultatet blir at hele avtalen kjennes ugyldig vil leverandøren få tilbake kontraktsgjenstanden og selskapet få tilbake kompensasjonen for arbeidet. Som om avtalen aldri var inngått. Altså samme rettsvirkninger som heving.

---

¹⁴⁰ Rt. 1999 s. 932

¹⁴¹ Kaasen (2006) s. 310

¹⁴² Hagstrøm (1999) s. 3

¹⁴³ Hagstrøm (1999) s. 4

¹⁴⁴ Hagstrøm (1999) s. 3

¹⁴⁵ Rt. 1999 side 943

¹⁴⁶ Hagstrøm (2011) s. 261

5.3 Retroaktiv heving i NF 07 ved bristende forutsetninger

Utgangspunktet etter NF 07 er at leverandøren har risikoen for at kontraktsgjenstanden leveres etter kontrakten. Selskapet har risikoen for at leverandøren blir kompensert. Hvis det foreligger bristende forutsetninger vil ikke selskapet behøve å gjøre noe med sine forpliktelser for den delen av avtalen som er avtalt under de bristende forutsetninger, altså betale leverandøren. Selskapets forutsetninger vil være at leverandøren leverer riktig ting til rett tid. Vil det være en bristende forutsetning for selskapet at leverandøren leverer et mangelfullt arbeid? I så fall vil de bristende forutsetninger føre til at kontrakten kan heves retroaktivt ved at de bristende forutsetning bortfaller. Så enkelt er det neppe.

Et selskap vil nok ha bevisste og konkrete forventninger om at kontraktsgjenstanden blir levert korrekt og uten mangler. Samtidig er det åpenbart at problemer oppstår, det er derfor NF 07 eksisterer. Mangler vil forekomme i petroleumskontrakter. Skal selskapet kunne påberope seg bristende forutsetninger må det tas hensyn til at både selskap og leverandør er svært klare over at mangler er vanlig i slike kontraktsforhold som vi her står overfor. Dette bidrar til å heve terskelen for hva som anses som bristende forutsetninger for selskapet. Ikke alle mangelfulle gjenstander kan karakteriseres som en bristende forutsetning. Det kan spille inn at leverandøren visste at selskapet trengte kontraktsgjenstanden i perfekt tilstand innen en viss tid, ellers var poenget med avtalen borte. Her vil bristende forutsetninger lettere være relevant.

For at noe skal være bristende forutsetninger etter NF 07 må alle vilkårene som nevnt i kapittel 5.2 være oppfylt. Synbarhet, motivasjon og relevans. Det blir en konkret vurdering der avtalen mellom partene er i fokus. «For at læren om bristende forutsetninger skal komme til anvendelse, må forholdene i utgangspunktet ha forandret seg på en ekstrem måte som vesentlig overgår i negativ grad den utvikling partene i fellesskap med rimelighet kunne ha tatt i betraktning da avtalen ble inngått. Videre må fortsatt oppfyllelse av ytelsen for den bebyrden- de part stå i vesentlig misforhold til den berettigedes interesse i å kreve oppfyllelse.»¹⁴⁷

Det ligger en risikoavveining i at partene for eksempel bevisst har utelatt noe eller tatt noe med i avtalen. Det er mye som kan påvirke hva som inngår i bristende forutsetninger. «Forutsetningen må ha vist seg å være vesentlig for vedkommende part, og motparten må ha innsett at han gikk ut fra denne for han vesentlige forutsetning. Dessuten må det ved en avveining mellom partenes interesser fortone seg rimelig å la motparten bære risikoen for at forutsetningen viste seg å være feilaktig.»¹⁴⁸ Er vilkårene etter en konkret vurdering av avtalen mellom partene oppfylt, bortfaller eller modifiseres avtalen. Utgangspunktet er at bortfallelse av

---

¹⁴⁷ Jusinfo.no (2007-2011)

¹⁴⁸ Gundersen (1977) s. 87

forpliktelser kun skjer ex nunc, mens det ved ugyldighet vil skje ex tunc.¹⁴⁹ Men bristende forutsetninger kan føre til at avtalen modifiseres og får et annet innhold. Innholdet vil justeres i samsvar med forventningene til avtalen.¹⁵⁰

Hvis det vil være urimelig for selskapet å opprettholde en petroleumskontrakt med leverandøren etter NF 07 vil avtl. § 36 kunne hjemle en retroaktiv hevingsrett. Avtl. § 36 kan benyttes i alle typer kontrakter. «... det kan også være aktuelt å benytte avtl. § 33 på kamuflasjeforsøk.»¹⁵¹ Avtl. § 33 statuerer ugyldighet når det kort og upresist foreligger en eller annen mangel ved løftegivers «vilje» som gjør det uredlig av løftemottager å gjøre løftet gjeldende etter sitt innhold.»¹⁵² Man kan tenke seg en petroleumskontrakt der en leverandøren skryter på seg og lyver om kunnskap og ferdigheter de ikke besitter overhode. En slik avtale vil kunne anses som ugyldig, og i sin helhet falle bort. Men i motsetning til avtl. § 36 omhandler avtl. § 33 bare uriktige forutsetninger.¹⁵³ Overdrivelse fra leverandør om egen kompetanse og ekspertise, i sammenheng med en mangelfull kontraktsgjenstand vil også gjøre det mulig for selskapet til å påberope seg bristende forutsetninger. Selskapet har under forutsetninger om at leverandørens utsagt stemmer, inngått en kontrakt.

Den part som avgav løfte under den bristende forutsetning vil være forpliktet til å bli stående ved denne modifiserte avtalen.¹⁵⁴ Det kan for eksempel være vederlagsøkning. I et entrepriserforhold har bristende forutsetningen ført til at entreprenøren fikk forlenget byggetid og merkompensasjon.¹⁵⁵ For de situasjonene som ikke er spesifikt nevnt i kontrakten er NF 07 taus når det kommer til kontraktsrevisjon for endrede forhold. For å løse slike spørsmål må man se til bakgrunnsretten og vilkårene for bristende forutsetninger som nevnt ovenfor. Ofte vil det sentrale spørsmålet for å avgjøre om det foreligger bristende forutsetninger være om «... leverandøren burde tatt forholdet i betraktning ved kontraheringen, sammenholdt med en totalvurdering av om det fremtrer rimelig å la leverandøren bære risikoen for forholdet.»¹⁵⁶

I Salhus flytebrodommen ble det slått fast at det var entreprenøren som var nærmest til å bære risikoen for at sveiseprosessen ble uventet komplisert og kostbar. Både problemet og mottiltakene var kjent, og leverandøren burde hatt kunnskap om dette. Tapet var heller ikke ekstraor-

---

¹⁴⁹ Hagstrøm (2011) s. 262

¹⁵⁰ Jusinfo.no (2007-2011)

¹⁵¹ Gundersen (1998) s. 57

¹⁵² Woxholth (2014) s. 264

¹⁵³ Woxholth (2014) s. 268

¹⁵⁴ Kaasen (2006) s. 309

¹⁵⁵ Kaasen (2006) s. 308

¹⁵⁶ Kaasen (2006) s. 311

dinært.¹⁵⁷ I denne vurderingen vil mange faktorer spille en rolle. Hvilken tid leverandøren hadde til rådighet for å vurdere den aktuelle del av anbudsgrunnlaget, hvorvidt det gjaldt en gal forutsetning eller en etterfølgende utvikling, om problemet kan sies å henge sammen med valg den ene eller annen part har foretatt i kontraktsperioden, og hvem som hadde de beste forutsetninger for å vurdere forholdet.¹⁵⁸

Det vil være lettere å påberope seg typeforutsetninger enn individuelle forutsetninger, og «... leverandøren vil lettere kunne påberope seg svikt i forutsetninger selskapet uttrykkelig har etablert enn svikt i forutsetninger han oppstiller på egen hånd.»¹⁵⁹ Hvis selskapets informasjon er feil, og leverandøren har basert seg og stolt på det, vil det høyst sannsynlig bli kategorisert som bristende forutsetninger. I Tirranna-dom II fikk leverandøren medhold etter krav om tilleggsvederlag for oljetømming av et skipsvrak. Det viste seg at oljen ikke kunne pumpes slik partene hadde avtalt. Her var det snakk om en vesentlig svikt i forutsetningene for avtalen og en vesentlig svikt i grunnlaget for kalkylen som ga entreprenøren rett til justering av kontrakten.¹⁶⁰

Det ble også lagt vekt på hensiktsmessighets- og rettferdighetsbetraktninger. «Hvis rettsordene påla entreprenøren å bære risikoen for hindringer som man nok vet kan inntreffe, men som man normalt ikke regner med, måtte entreprenøren legge inn et betydelig risikotillegg i sitt anbud. Prissettingen blir mer rasjonell hvis entreprenøren kan basere anbudet på en normalsituasjon, med rett til å kreve tilleggsbetaling dersom forholdene viser seg å avvike så sterkt fra det normale at hans kalkyler sprekker helt.»¹⁶¹ Dette er et viktig poeng som også vil være relevant i petroleumskontrakter. Når en leverandør setter opp en kalkyle for hvor kostbart et prosjekt vil bli, så blir det vanskelig og tilfeldig hvis det skal tas hensyn til mulige uforutsette og usannsynlige hindringer. Det er mye mer ryddig og enklere å ta utgangspunkt i en normalsituasjon. Hvis det deretter blir avvik er systemet med bristende forutsetninger en klart bedre løsning.

I NF 07 er noen spesielle situasjoner av endrede forhold spesifikt fastsatt i kontrakten. Uforutsette forstyrrelser fra selskapets representant under oppfyllelsen (art. 3.3), endringer i relevante lover og regler etter kontraktsinngåelsen (art. 5.1), selskapets mislighold (art. 27) og force majeure (art. 28). Ved alle disse tilfellene brukes endringsreglene (art. 12-16) som verktøy for

---

¹⁵⁷ Rt. 1999 s. 922

¹⁵⁸ Kaasen(2006) s. 312

¹⁵⁹ Kaasen (2006) s. 312

¹⁶⁰ RG. 1992 s. 728

¹⁶¹ RG. 1992 s. 743

å identifisere forholdet og fastlegge hvilken revisjon det skal føre til, om det i det hele tatt skal føre til revisjon.¹⁶²

Det er avtalefrihet i Norge og partene kan avtale hva som regnes som bristende forutsetninger og hvilke rettsvirkninger bristene skal tillegges, og at forutsetningssvikt ikke gir grunnlag for å kreve kontraktsrevisjon. De kan også avtale at bristende forutsetninger knyttet til kontraktsytelsene ikke skal kunne gjøres gjeldende under noen omstendigheter. Hvis det er gjort en slik avtale og den ene parten likevel vil påberope seg bristende forutsetninger må det skje en rimelighetsprøving etter avtl. § 36 hvor det avgjøres om avtalen om å ikke gjøre bristende forutsetninger gjeldende kan stå. I tillegg til en vurdering om hvorvidt de endrede forhold er bristende forutsetninger.¹⁶³ Det blir to ledd i vurderingen.

I en voldgiftsdom mellom A/S Norske Shell og Den norske stats oljeselskap a.s. hadde partene avtalt at det ikke skulle skje noen endring av fordelingen av oljefelt i Trollfeltet i Nordsjøen. Fordelingen gjort i 1986 var basert på hvor mye petroleum som kunne utvinnes fra feltene. Da det senere ble gjort tekniske fremskritt som gjorde det ene feltet mer lukrativt enn tidligere ble det likevel ikke gjort noen revisjon av kontrakten. Voldgiftsretten mente at partene bevisst hadde valgt å påta seg risikoen for at det opprinnelige grunnlag for fastsettelsen av veiefaktorene og anvendelsesområde for dem kunne komme til å svikte i løpet av avtaleperioden, uten av dette ville gi noen av dem krav på å få dem endret. Partene hadde fraskrevet seg muligheten til å gjøre forutsetningssvikt gjeldende på dette punktet. Hensyn til forutberegnelighet og stabilitet ville oppveie risikoen ved å gi avkall på adgangen til å kreve avtalerevisjon ved svikt i de vurderinger man i 1986 bygget på.¹⁶⁴ Dette viser at det skal mye til for å fravike avtaler i kommersielle forhold der det er snakk om profesjonelle parter selv om ting utvikler seg i en retning som kan virke både urettferdig og overraskende.

Det vil sjelden være tilfelle at selskapet og leverandøren i petroleumskontrakter har avtalt alt som kan oppstå av bristende forutsetninger. Ofte har ikke problemet vært i tankene til noen av partene før det plutselig er der. Der avtalen mellom partene er taus om bristende forutsetninger blir spørsmålet om de endrede forhold likevel kan modifisere kontraktsbestemmelsene mellom partene, eventuelt terminere hele avtalen. Dette er som sagt en helhetsvurdering der vilkårene om synbarhet, motivasjon og relevans må være oppfylt. I tillegg blir det et spørsmål om leverandøren burde tatt forholdet i betraktning ved avtaleinngåelsen. Rimelighets- og hensynsbetraktninger skal også spille en rolle under totalvurderingen. Det er klart at bristende forutsetninger vil kunne modifisere eller terminere en kontrakt mellom selskap og leverandør

---

¹⁶² Kaasen (2006) s. 308

¹⁶³ Hagstrøm (2011) 276

¹⁶⁴ Hagstrøm (2011) s. 276 og 277

der mangler ved kontraktsgjenstanden gjør at selskapets forutsetninger for kontrakter brister, og de nevnte vilkår er oppfylt. Hvert enkelt tilfelle vurderes helt konkret. Eksempelvis ville bristende forutsetninger eller avtl. § 36 muligens hjemle en revidering eller opp bortfallelse av kontraktsforpliktelsene til selskapet i YME-saken. Selskapets forutsetninger for å inngå kontrakten tilsvarte ikke det som ble levert fra leverandøren overhodet. Selskapet hadde forventninger om noe helt annet enn det som ble levert. Gitt at vilkårene om synbarhet, motivasjon og relevans var oppfylt, ville en bortfallelse av kontraktsforpliktelsene til selskapet i YME-saken vært på sin plass. Dette ville tilsvart retroaktiv heving siden selskapet ikke hadde behovd å kompensere leverandøren, men heller returnert den ubrukelige plattformen.

6 Avslutning

Problemstillingen i oppgaven var selskapets mulighet for retroaktiv heving ved mangler i petroleumskontrakter. Dette er et spørsmål som har vært lite berørt i praksis. Bakgrunnsretten har vist at det finnes holdepunkter for en slik hevingsrett på lignende rettsområder. Spesielt tilvirkningskontrakter har mange likhetstrekk med petroleumskontrakter. Mange gode hensyn taler for retroaktiv heving i petroleumskontrakter i tilfeller der kontraktsgjenstanden leverandøren har levert er spekket med mangler, og formålet ved kjøpet til selskapet er blitt vesentlig forfeilet. Selskapet bør kunne heve kontrakten i sin helhet der leverandøren ikke har vært i nærheten av å gjøre sin del av avtalen på grunn av grovt mislighold og skyld. På en annen side står argumentene om forutberegnelighet i slike komplekse tilvirkningskontrakter som NF 07 er, og nytten av å kunne forholde seg til klar ordlyd. Det er også snakk om profesjonelle parter. Oppgaven viser at det er mange hensyn som argumenterer godt i hver sin retning.

I kapittel 4 konkluderte jeg med at bakgrunnsretten ikke åpnet for retroaktiv heving av faktisk utført arbeid, men den ville oppstille en nedre grense for hva som faktisk var utført arbeid. Bakgrunnsretten ville utfylle NF art. 26.2 (3) med en minimumsgrense. Siden kontrakten avskjærer den retroaktive hevingsmuligheten bakgrunnsretten åpnet for, ble det neste spørsmålet om andre rettsgrunnlag ville være aktuelle. De samme hensynene som i bakgrunnsretten taler for å at selskapet i de ekstreme tilfellene bør kunne påberope seg bristende forutsetninger for å gjøre retroaktiv heving mulig. Terskelen for å kunne påberope seg bristende forutsetninger ligger nok høyere enn om det skulle være mulig etter bakgrunnsretten, men i tilfeller av grovt mislighold, grov skyld, eller stor bebreidelse fra leverandørens side bør et selskap kunne påberope seg bristende forutsetninger eller avtl. § 36. En helhetsvurdering av avtalen mellom partene må selvsagt til.

Avtl. § 36 favner bredt, og vil kunne revidere alle typer avtaler som er: «... urimelig eller være i strid med god forretningsskikk.»¹⁶⁵ Likevel har rettspraksis, med støtte fra juridisk teori, vist at bristende forutsetninger fortsatt har en rolle å spille i kommersielle avtaleforhold. Problemstillingen oppgaven oppstilte er usikkert, men konklusjonen må være at døren for retroaktiv heving ikke er lukket. Det bør være mulig å heve retroaktiv ved mangler i NF 07. Åpningen kan man finne både i bakgrunnsretten - i vurderingen av om noe faktisk er utført i henhold til den nedre grensen, eller i bristende forutsetninger eller avtl. § 36.

---

¹⁶⁵ Avtl. § 36 (1)

7 Litteraturliste

Lover

- 1918 Lov 31 mai 1918 nr. 4 Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven).
- 1988 Lov 13 mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven).
- 1989 Lov 16 juni 1989 nr. 63 om håndverkertjenester m.m. for forbrukere (håndverker-tjenesteloven).
- 1997 Lov 13 juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).
- 2002 Lov 21 juni 2002 nr. 34 Lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven).

Forarbeider

- NOU 1979: 32 Formuerettslig lempningsregel
- NOU 1979: 42 Forbrukertjenester
- NOU 1992: 9 Forbrukarentrepriselov
- NOU 1993: 20 Kjøp av ny bustad

- Ot.prp.nr.80 (1986-1987) Om A Kjøpslov B Lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, vedtatt 11. april 1980
- Ot.prp.nr.29 (1988-1989) Om lov om håndverkertjenester m. m for forbrukere
- Ot.prp.nr.21 (1996-1997) Om lov om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m (bustadoppføringslova)

Kontrakter

- Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007 (NF 07)
- Norsk Standard NS 8405:2008, Norsk bygge- og anleggskontrakt (NS 8405)
- Standard Form Shipbuilding Contract (Shipbuilding 2000)

Rettsavgjørelser

Høyesterett:

Rt. 1922 s.308

Rt. 1998 s.1510

Rt. 1999 s.922

Rt. 2010 s.710

Lagmannsretten:

LH-2009-100691

LH-2010-9886

LH-2010-158950

LB-2009-62468

LB-2008-156085

LG-2009-56959

LA-2010-27892

Voldgift:

RG. 1992 s. 728 (Tirrannadom II)

Litteratur

Askheim, Lars Olav,	<i>Kontrakter i Petrole-</i>		1983
Jan Kaare Tapper,	<i>umsvirkomheten</i>		
Marius Gisvold			
Borchsenius, Fredrik	<i>Norsk Fabrikasjons-</i>		1989
Charlo	<i>kontrakt 1987 – en</i>		
	<i>kommentar</i>		
Falkanger, Thor og	<i>Innføring i sjørett</i>	6. utg	2004
Hans Jacob Bull			
Gundersen, Fritjof	<i>Hovedlinjer i avtaleret-</i>		1977
Frank	<i>ten</i>		
Gundersen, Fritjof	<i>Hovedlinjer i avtaleret-</i>	3. utg	1998
Frank	<i>ten</i>		
Hagstrøm, Viggo	<i>Obligasjonsrett</i>	2. utg.	2011
Hagstrøm, Viggo og	<i>Entrepriserett</i>		2014
Herman Bruserud			

Hov, Jo	<i>Avtalebrudd og parts- skifte</i>	2. utg.	2002
Kaasen, Knut	<i>Petroleumskontrakter med kommentarer til NF 05 og NTK 05</i>	3. opplag 2013	2006
Selvig, Erling og Kåre Lilleholt	<i>Kjøpsrett til studie- bruk</i>	4. utg	2010
Woxholth, Geir	<i>Avtalerett</i>	9 utg.	2014

Artikler

Simonsen, Lasse. Kreditors mangelsbeføyelser - særlig for tilvirkningskontraktene. Jussens Venner 1999 s. 305-398 (sitert fra Lovdata).

Woxholth, Geir. Forutsetningslæren og avtaleloven § 36. Jussens Venner 2000 s. 109-131 (sitert fra Lovdata).

Hagstrøm, Viggo. En Høyesterettsdom om forutsetningslærens stilling i entrepriseretten etter innføringen av avtaleloven § 36: AF Salhus Flytebru - Staten, 25. juni 1999 Rt-1999-922. Nytt i privantretten nr. 3 1999 s. 2-4 (sitert fra Lovdata).

Jusinfo.no. Læren om bristende forutsetninger (2007-2011).

<http://jusinfo.no/index.php?site=default/721/839/915/916> [sitert 27.02.2015]

Simonsen, Lasse. Kommentarutgave til bustadoppføringslova (2015) (sitert fra Gyldendal Rettsdata).

Nettsider

Teknisk Ukeblad, YME-skandalen (2012), 19.04.2012.

<http://www.tu.no/petroleum/2012/04/19/dette-har-gatt-galt-pa-yme> [sitert 25.03.2015]

Aftenbladet, Veritas går gjennom YME-saken (2012), 16.07.2012.

<http://www.aftenbladet.no/nyheter/okonomi/Veritas-gar-gjennom-Yme-saken-3001488.html>
[sitert 25.3.2015]

Offshore.no, YME er fortsatt et godt prosjekt (2012), 24.02.2012.

http://www.offshore.no/sak/34621_-yme_er_fortsatt_et_godt_prosjekt [sitert 20.03.2015]

Teknisk Ukeblad, Operatøren: – plattformen tilfredsstiller ikke norsk regelverk (2012), 01.02.2012.

<http://www.tu.no/petroleum/2012/02/01/operatoren--plattformen-tilfredsstiller-ikke-norsk-regelverk> [sitert 20.03.2015]

Teknisk Ukeblad, Da Yme allerede var tre år forsinket, manglet over tre MILLIONER timers jobb (2014), 24.10.2014.

<http://www.tu.no/petroleum/2014/10/24/da-yme-allerede-var-tre-ar-forsinket-manglet-over-tre-millioner-timers-jobb> [sitert 26.03.15]

Teknisk Ukeblad, Så mye koster YME-skandalen hver nordmann (2014), 03.11.2014.

<http://www.tu.no/petroleum/2014/11/03/sa-mye-koster-yme-skandalen-hver-nordmann> [sitert 26.03.15]